

وہبیہتین لوقمانی بۆ

کۆپئی وی

کوردیکرن و دەستکاریکرن:

ئالان ادیس بەرمپوی

نقیسەر:

شیخ مصطفی العدوي

په‌رتووکا: وه‌سیه‌تین لوقمانی بو کورپی وی

نقیسین: شیخ مصطفی العدوی

وه‌رگپران: ئالان ادربس سه‌ره‌روی

ژمارا سپاردنی: ۲۴۲۱/۲۱ - D-

سالا چاپکرنی: ۲۰۲۱

+964 750 729 6080

Parezbookshop

Parez.bookshop@gmail.com

دهوک - ناڤا بازاری - به‌رانبه‌ر سینه‌ما نه‌ورۆز

هزر و بیرین په‌رتووکت ده‌رپرینت ژ په‌رتووکخانا پاریز ناکهن،
مافیت چاپ و به‌لافکرنیت بو په‌رتووکخانا پاریز و خودانیت په‌رتووکت د پاراستنی نه.

- ئەڭ پەرتووكە يا ھاتىيە ھەرگىچە بۆ زماڭ كوردى ب
رازەمەندىا ئقىسەرى

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

پیشه‌کیا وەرگړی

سوپاس بۆ خودایي مه‌زن، ئەفه بۆ ماوه‌یه‌کي درې‌ژه من د‌قيا په‌رتوکه‌کا شېخ (مصطفی‌ العدوي) وەرگړمه‌ سه‌ر زمانې کوردی چنکی ئەو ئیکه ژ زانایین هه‌ره مه‌زن یین قی سه‌رده‌می و هه‌ر تشته‌کي ئەو دنقیسیت یان دبیریت یان نیشا مروقی د‌ده‌ت گرنگیه‌کا مه‌زن یا هه‌ی بۆ دین و دنیا یا مروقی، و من ئەف په‌رتووکا وی هه‌لب‌ژارت چنکی ب راستی ژي پتربیا گه‌نجین مه‌ د قی سه‌رده‌میدا یی ل قوناغه‌کا گه‌له‌کا ده‌ستپیکي د زانستین دینی خۆدا - دینی ئیسلامی - ژبه‌ر هندی یا پید‌قییه‌ مروف وی په‌رتووکي بنقیسیت یان وەرگړیت ئەوا کو جفاکی پید‌قییاتي پی هه‌ی نه ب تنی بۆ چینه‌کا ده‌ست‌نیشان‌کری بیت ئەگه‌ر ره‌وش نه‌خاسته هندی.

و وه‌کی تی‌بینی د قی په‌رتووکیدا هنده‌ک ته‌فسیر هه‌بوینه بۆ پتر روون‌کرنا ئایه‌تین قورئانا پیروژ بووینه مه‌ ئەو وەر‌نه‌گړاینه چنکی مه‌ دیت باب‌ه‌ت هه‌تا ویری ب ته‌مامی یی روون‌بووی، دیسان هنده‌ک باب‌ه‌تین دی ژي هه‌بوینه مه‌ ئەو ژي وەر‌نه‌گړاینه چنکی یان دا باب‌ه‌ت گه‌له‌ک ئال‌وزیت و ژ باب‌ه‌تی سه‌ره‌کی دویر‌که‌فیت یان ژي پید‌قی نه‌د‌کر ئەو باب‌ه‌ت ل قیری بۆ خوانده‌قانی

مهیی کورد بهینه خواندن چنکی وهکی یا دیار ب تنی مه قیایه
 خالین سهرهکی یین قی پهرتووکئی بدهینه دیارکرن ل گهل
 روونکرنین وان، ههروهسا فهرموودهیهکا درپژ ژی ل سهر بابتهئی
 خیلافهتا دناقبهرا عهلی و معاویهیدا —خودی ژ ههردوووان رازی
 بیت- مه ئەو ژی وهرنهگیرایه چنکی مه نهقیایه ئەف پهرتووکه
 بیته جهی هلکرنه فتنی و قایشکیشانئی دناقبهرا موسلماناندا، بو
 زانین ئەف چهندا مه وهرنهگیرای ههمی نابینه چهند لاپههگرهکین
 کیم و بقی چهندی چ ژ بهایی پهرتووکئی ناهیتته خوار.

و ل دویماهیئی دی بیژم ههر خهلهتییهکا د ئەقی وههگیرانییدا
 ههبيت ئەو ژ نهفسا من و شهیتانییه و ههر راستی و دروستییهکا
 تیدا ههبيت ئەو نعمهتهکه ژ دهف خودی دایه من و د ههمی
 رهوشاندا سوپاسی ههر بو خودییه و سلاف ل سهر پیغهمبهری مه
 موحه ممهدی بن.

پیشہ کییا نقیسہری

حمد و سوپاسی بوّ خودایی مہزن بن، و ئەز شەھدەییی ددەم کو
چ خوداییی ژ ھەژێ پەرستنی نین ژبلی خودایی ئیکانە، سەمیانی
چاکان، و ئەز شەھدەییی ددەم کو موخەممەد بەندە و ھنارتیی
ویبە -صەلوات و سلاقیی خودی ل سەر وی و بنەمالا وی و
ھەقائین وی بن-.

و د دویقدا:

ھەمی دەمان باشتین سەرھاتی و باشتین شیرەت و باشتین
حکەمت، ئەو سەرھاتی و شیرەت و حکەمتن ئەوین د پەرتووکا
خودییدا ھاتین، و د سوننەتا پیغەمبەری خودیدا ھاتین، د
دەمەکیدا کو خودی ئافراندی یین ئافراندین، و ئەو ب وان
زاناترە، و ب وی تشتی زاناترە ئەوی وان ئافراندییان بەرەف
چاکییەقە دبەت و مفای دگەھینیئە وان.

قَالَ تَعَالَى: ﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ [الملک: ۱۴]، ئانکو:

خودایی مہزن دبیتیت: (ئەری ما خودایی ئافراندەر ب چیکرییین
خۆ و کاروباری وان یی زانا نینە؟ و ئەو ب بەنییین خۆ و کریارین
وان ھویریینی شارەزایە).

و مادهم کو بیرئینان مفای دگههینیته باوهرداران، وهکی خودایی مهزن گوتی: ﴿وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَ تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ﴾ [الذاریات: ۵۵] ئانکو: (و تو بیرا وان بینه چونکی خودان باوهر مفای بو خو ژ بیرئینانی دبینن).

و مادهم شیرت دلین وان نهرم دکهت و ب شیوهیهکی جوان بهری وان ددهته حهقییی، و چاقین وان بو وی تشتی مفای دگههینیته وان قهدهکته، ئەقجا خودایی مهزن ل قیری فەرمان کر و بیرا مه ب وان شیرهتان ئینا.

خودایی مهزن گوته په یامبهری خو موحه ممه دی: ﴿وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنْفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا﴾ [النساء: ۶۳]، ئانکو: (و وان ژخرابیا کاری ئەو ل سهر دچن بترسینه، و تو گوته کا کارتیکهر د وان ب خۆدا بیژی).

و پیغه مبهری خودی فرمانا خودایی خو ب باشتین بجهئینان بجهئینا، و ههر ل سهر قی چهندی (عرباضی کویری سارییه)ی دهرباره ی پیغه مبهری گوت^(۱): ((گوتاره کا کارتیکهر بو مه گوت، چاف پی ب روندک کهفتن و ترس پی کهفته د دلاندا)).

(۱) فهرموده کا دروسته أبو داود قهدهگویتیت (۴۶۰۷).

و هندهک زانایان دهرباره‌ی ته‌فسیرا (پاښه‌کرنا) څی ټایه‌تی گوتییه:
 ﴿الْمَيَّانِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ
 وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ
 مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾ [الحديد: ۱۶].

ل سهر څی گوتنا خودایي مه‌زن ﴿فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ﴾ دبیرن ټانکو:
 ټهو بو ماوه‌یه‌کی دریر ژ شیرت و بیرئینان دوبرکه‌فتن، ټه‌جنا
 ټه‌څی چندا هه دلیت وان ره‌کرن.

ټه‌جنا یا پیدځییه ل سهر مروځی دناځبه‌را ده‌مه‌کی بو ده‌مه‌کی دیدا
 نه‌فسا خو ب گوهداریکرنا شیرت و گوتارانځه‌گرییده‌ت، و ژ څی
 چهندي بی ټاگه‌ه نه‌بیت، ژبه‌رکو دا نه‌فسا خو پاڅرېکه‌ت، و دلې
 خو ژ خرابیي بیژیریت و نه‌رم بکه‌ت، و ړوندک ژ چاځین وی
 ببارن، و هزرا خو د گوتننن خودی و فهرمانین وی و پاشقه‌لیدانین
 ویدا بکه‌ت، ډاکو بیروباوه‌رین خو پی چاکبکه‌ت، و کاری خو
 باش بکه‌ت، و ټنیه‌تین خو خالص بکه‌ت (ب تنی بو خودی بن)،
 و ژبلی څی چهندي ډاکو پی د دینی ژیدا شاه‌ره‌زابیت، و
 سه‌ره‌ده‌رییه‌کا باش ل گهل ټافره‌نده‌ران بکه‌ت.

و ژبه‌ر څی چهندي و چهند ټه‌گه‌رین دی خودایي مه‌ بو مه‌ شیرت
 و بیرئینان داینه دیارکرن!!

و ئەف شىرەتا لوقمانى بۆ كورپى وى:

خودايى مەزن بىرا مە پى ئىنا داکو ھزرا خۆ باش تىدا بکەين و دا
مفای بۆ خۆ ژ سەرپورا وى بىنين و کارى پى بکەين، و ژبلى
خواندنا وى، ئەو قورئانە دەيتە خواندن، و زکرەکە دل پى نەرم
دبن، و خودى ب رىکا وى ترسى ددەتە مروقان، و ل گەل خواندنا
وى مەلائىکەت و ئارامى دەينه خوار.

ئەقجا ئەف سەرھاتىيە و ئەو تىتىن تىدا مفايىن گشتى يىن
تىدا، و خىرىن مەزنىن تىدا، و بەرەکەتىن ل دويش ئىکىن تىدا،
ئەقجا پەرتووکا خودى پەرتووکەکا پىروژە، و ھەر تىشتەكى تىدا
خىر و بەرەکەتە، و بەرى مە پى دکەقىتە رىکا راست و ئەم پى ب
ھىدايەت دەيىن، و ئەم پى ب پروناھى دکەقىن، ئەقجا ئەف
پەرتووکە پەرتووکەکا خودان بەھايەكى بلندە، و پەرتووکەکا مفادار و
خودان پلەھىەکا بلندە، و ئەو پەرتووکەکا ژىرمەند و پىروژە.

ئەم داخوازى ژ خودى دکەين کو مە فىر بکەتى، و مفای ژ وى
چەندا تىدا بگەھىنتە مە، و بکەتە ھىجەتەک بۆ مە نہ ل سەر مە،
و بۆ مە بکەتە ھەستەکارەک ل پوژا ئەم خودايى خۆ دبىنين، و ب
رىکا وى مە بگەھىنيتە بەھەشتىن بلند و بەرفرەھ.

و ھەر ھەسا داخوازى ژ وى دکەين کو ب قورئانى ھەمى موسلمانان
ل گەل ئىک کوئمقە بکەت، و دلىت وان پىکقە گرىبەدەت، و وى

بلندبکته سەر هه‌می پەرتووکان، و ب سەر هه‌می پەرتووکا
بیخیت ئامین... ئامین... ئامین.

ئەقە؛ و صەله‌وات و سلاڤ ل سەر پیغه‌مبەری مه‌ موحه‌ممەدی و
بنه‌مالا وی و هه‌قالین وی بن، و سوپاس بو خودایی مه‌زن

نقیسه‌ر:

أبو عبدالله

مصطفى بن العدوي

مصر – الدقهلية – منية سمبود

شیره‌تا لوقمانی بو کورپی وی وه‌کی د قورئانا پیروژدا هاتی

خودایی مه‌زن دبیریت:

﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾ (۱۲) وَإِذْ قَالَ لُقْمَانُ لِابْنِهِ ۖ وَهُوَ يَعِظُهُ ۖ يَبْنَىٰ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ ۖ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿۱۳﴾ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفَصَّلَهُ ۖ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ ۖ إِلَيَّ الْمَصِيرُ ﴿۱۴﴾ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۖ وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا ۖ وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ ۖ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۱۵﴾ يَبْنَىٰ إِنَّهَا إِن تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ أَوْ فِي السَّمَوَاتِ أَوْ فِي الْأَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللَّهُ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿۱۶﴾ يَبْنَىٰ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ ۖ إِنَّ ذَلِكَ مِّنْ عَزْمِ الْأُمُورِ ﴿۱۷﴾ وَلَا تَصْعِرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿۱۸﴾ وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ ۖ وَأَغْضُضْ مِن صَوْتِكَ ۖ إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿۱۹﴾﴾ [لقمان: ۱۲ - ۱۹]

ئانكو: (و ب راستی مه کاربنه جهی و تیگه هستن و عه قلداری
 دابوو به نییه کی چاک ژ به نیین خو (کو لوقمانه)، و مه گوتبوویی:
 تو شوکرا قهنجیا خودی ل سهر خو بکه و ههچی بی شوکرا خودایی
 خو بکه ت ههما مفایی وی بو وی دزقرت، و ههچی بی کوفری پی
 بکه ت هندی خودییه ژ شوکرا وی بی بی منه ته، چ ههجهیی ب وی
 نینه، حممد - د ههر حاله کیدا- بو وییه و تو -ئی پیغه مبهر-
 به حسی شیره تا لوقمانی بکه وی گوتییه کورپی خو: ئهی کورکی
 من تو شرکی ب خودی نه که ئه گهر دی زورداریی ل خو کهی؛
 چونکی هندی شرکه کریتترین و مهزنتترین گونه هه و مه فهران ب
 قهنجیا ل گهل دهیابان ل مروقی کریه، دهیکا وی ب زه حممه ته کا
 ل سهر زه حممه تی ئهو هلگرییه، و هلگرتن و شیرقه کرنا وی د دوو
 سالاندایه، و مه گوته وی: شوکرا خودی بکه، پاشی شوکرا
 دهیابیین خو بکه، زقرین بو دهف منه، قیجا ههر ئیکی ئه ز دی
 جزایی وی ده می و ئه گهر دهیابیین ته -ئی کورپی خودان باوهر- خو
 ب ته فه وهستاند کو تو شریکه کی ته چ زانین پی نه ههی بو من د
 په رستیدا بدانی، یان ژی فهرانی ب بی ئه مرییا خودی ل ته
 بکه ن تو گوهدارییا وان نه که؛ چونکی د بی ئه مرییا خودیدا
 چینابیت گوهدارییا که سی بهیته کرن، و د دنیا ییدا تو ب قهنجی
 هه قالینییا وان د وی تشتیدا بکه بی گونه هه تیدا نه بیت، و تو

ئەى كورپى خودان باوهر رېكا وى بگره يى ژ گونه ها خو توبه كرى،
 و زقريبه دهف من و باوهرى ب پيغه مبهري من موحه ممه دى -
 سلاڤ لى بن- ئيناي پاشى زقربا ههوه بو دههف منه، و ئەز دى
 به حسى وى كارى بو ههوه كه م يى ههوه د دنياييدا كرى، و ههر
 ئيكي ل دويڤ كارى وى ئەز دى جزايى وى ده مى، ئەى كورپكى
 من تو بزانه هندى باشى و خرابيه ئەگەر ئەو چەند دندكه كا هوهر
 ژى بت، و د نيڤا چيايه كيدا بت، يان ل چى جهى بيت ژ عهرد و
 عهسمانان، خودى ل رۆژا قيامه تى دى وى ئينيت، و حسىبى سهرا
 وى كهت، هندى خوديه هوهرينى شاره زايه ب كارى به نيپين خو،
 ئەى كورپكى من تو نقيژى ب دروستى بكه، و فەرمانا ب باشيى
 بكه، و پاشقه برنا ژ خرابيى بكه، ب رهنگه كى نه رم و تازه و ل
 دويڤ شيانا خو، و تو خو ل بهر وى نه خوشيى بگره يا ل سهرا
 قى چەندى دهيتە سەرى تە، و تو بزانه ئەڤه ئەو شيره تن ئەوين
 خودى فەرمان پى كرى و يپن دقپن مروڤ يى لى مجد بيت و
 ده مى تو ل گەل خەلكى ئاخفتى يان ئەو ل گەل تە ئاخفتن تو
 رويى خو ژ وان وهرنه گيره وهك كي مكرن بو وان، و خو مه زكرن ل
 سەر سەرى وان، و تو ب كهيف و خو مه زكرنقه دناڤ خەلكيدا
 نه گه رپى، هندى خوديه هەز ژ وى ناكەت يى د گوتن و كرىارين

خۆدا خۆ مهزن دكهت و تو د رېښه چوونا خۆدا خۆ مهزن نهكه، و
دهنگى خۆ نزم بكه، هندی دهنگى كهرييه كرېتتيرين دهنگه).

و سه‌بارەت لوقمانی خودی دلوقانیی پی بهت و ژی رازی بیت:
 دهرباره‌ی وی^(۲) د پەرتووکا خودیدا ژبلی ئەقی سورەتا پیروژ
 (لقمان) ئەز ل سەر چ تشتین دی رانه‌وه‌ستیایمه، و هه‌روه‌سا
 دهرباره‌ی وی ئەز ل سەر چ تشتیت دی ییت پشتراست د سوننه‌تا
 پیغه‌مبه‌ریدا ل سەر نه‌ رانه‌وه‌ستیایمه.

و ئبن که‌شیری خودی ژی رازی بیت گو‌تییه:
 ((ئەو لوقمانی کورێ عەنقائی کورێ سه‌دونیه، و نا‌قی کورێ وی
 ئارانه‌ کو سوه‌ه‌یلی د گو‌تنه‌کی‌دا گو‌تییه)).

و دهرباره‌ی کارێ وی هاتییه گو‌تن: ئەو جلکدر(خه‌یا‌ط) بوو، و
 هاتییه گو‌تن: کو دارتاش بوو، و هاتییه گو‌تن: شقان بوو، و
 هاتییه گو‌تن: دادوهر بوو، ئەق‌جا خودایی مه‌زن مه‌زنتر و
 زاناره‌!!.

و من گه‌له‌ک وه‌سفین وی خواندن(دیتن) کو ده‌لاله‌تی دده‌نه‌ سەر
 سوراتییا نا‌ق‌چاقین وی، و خودایی مه‌زن زاناره‌ ب وی چه‌ندی.

---

(۲) لقی‌ری رانه‌وه‌ستیایمه ئان‌کو من چ تشتی هوسا د قورئانی و سوننه‌تیدا نه‌دیتییه کو
 ب سه‌نه‌ده‌کا دروست هات‌به‌ فه‌گو‌ه‌استن و ئەز ل سەر رانه‌وه‌ستیایمه و نه‌ئاخ‌تیمه و من
 نه‌دیتییه.

و هاتییه گۆتن: ئەو ژ "حەبەشییه" و هاتییه گۆتن: ئەو ژ
سودانییه، و زانینا دروست یا ل دەف خودی.

و ئەقە هەمی نه د گرنګن، چونکی د سەر هەمی کاودانانرا سەربۆر
ژ شیرەتین وی یا دهیتە وەرگرتن، و سوپاس بۆ خودی.

ئەو زەلامەک بوو خودی حکمەت دابووێ، و خودی شیرەتا وی بۆ
کورێ وی بۆ مە گۆتییه، داکو ئەم مفای پی بگەهینین و مفای
ژی وەربرگین.

و پاشی ژێ زەحمەتی نەبە، و دەمی خۆ ل دویف لیگەریانا نفشی
وی و بنەمالا وی و جەیی وی ب هەروەیی نەبە، چونکی ئەم دی
خۆ بیدەنگ کەین ل سەر وی یا خودایی مەزن د پەرتووکا خۆدا
نەگۆتی و دی خۆ ل سەر وی چەندی بیدەنگ کەین یا پیغەمبەری
خودی بۆ مە نەگۆتی ژبەر پاراستنا دەمی و وەستیانی^(۳)

---

(۳) دیسا ئەم خۆ نەوەستینین ب لیگەریانا ل ناخی سەیی خودانین شکەفتی، و
بنەمالین وان، و ل جەیی عەزیزی ﷺ، و نه ل چ تشتیت دی ییت هوسا.

و ئهري لوقمان ﷺ پيغه مبهري بوو يان نه پيغه مبهري بوو؟
 پترييا زانا يان^(۴): ل سهر وي چهندي دريککه فتينه کو نه پيغه مبهري
 بوو، بهلکي ئه بهنده يه کي چاک بوو خودي حکمهت دابووي، و
 نيشا دابوو.

قه تاده ديترت: ((پيغه مبهري نه بوو، و وهحي بو نه هاتبو)).

و ب ريکه کا دروست ژ مجاهدي هاتييه قه گوهاستن کو
 ديترت: ((لوقمان زه لامه کي چاک بوو و پيغه مبهري نه بوو))^(۵).

---

(۴) و گوتنا کو ئه نه پيغه مبهري گوتنا پترييا زانا يايه، ئيمامي قورطبي ژ وانا بو مه قئ
 چهندي قه دگوهيژيت، و بن کهير ژي -خودي ژ هردوان رازي بيت- و هندهک زانا يين
 دژي ژبلي وان قئ چهندي بو مه قه دگوهيژن.

و ژ وي چهندا کو دبسته بهلگه ل سهر نه پيغه مبهري نيا وي ئه وه ئهوا کو د هندهک
 شوبنواراندا هاتي کو ئه بهنده يه کي حبه شي بوو، و پيغه مبهري د نفشين قه ومين خودا
 دهردهکن وهکي کو هيرقه لي گوتيه ئه بو سوفيا ني ده مي کو پسيار ژي کري دهرباره ي
 نفشي پيغه مبهري خودي ﷺ، و ئه بو سوفيا ني گوت: ئه و دناش مه دا خودان نفشه، ئه قجا
 هيرقه لي گوت: و هوسا پيغه مبهري دناش نفشين قه ومين خودا دهردهکن.

(۵) بهري خو بده (الطبري/۲۸۰۷۹) پاشي ئهوا د دويش ويدا دهيت.

ئەقە، و شیرەت دەستپێدکەت ب پەسنا خودی ل سەر
لوقمانی و دیارکرا فەزلی خودی و نعمەتا وی ل سەر
لوقمانی:

خودایی مەزن دبیژیت: ﴿وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ﴾ [لقمان: ۱۲]،
ئانکو: (و مە کاربنەجەیی و تیگەهشتن و عەقلداری دابوو
لوقمانی)، و ل قییری ئەقی پەسنی مفایهکی مەزن هەیه، چونکی
وەسفکرا وی ب حکمەتی ژلایی خودیقە مروقی پیگیر دکەت کو
ب هشیاری گوھی خو بدەتە وی چەندا کو دی لوقمان د شیرەتیدا
بیژیت؛ چونکی ئەو دی شیرەتەک بیت ژ دەف حەکیمەکی، و ئەوی
گۆتی کو وی حکمەت یا هەیی خودییه، ﴿وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا﴾
﴿۱۲۲﴾ [النساء: ۱۲۲]، ئانکو: (و کەس ژ خودی راستگۆتر نینە د گۆتنین
خودا)، ﴿وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا﴾ ﴿۸۷﴾ [النساء: ۸۷]، ئانکو: (و کەس ژ
خودی یی ئاخفتن راستتر نینە).

پاشی ئەو شیرەتە خودی یا د پەرتووکا خۆبا پیروژدا گۆتی، ژبەر
هندی یا ل سەر مە پیدقییه گرنگییی بدەینی و بەرچاڤ
وەربگرین، و هزرا خو تیدا بکەین، و کاری ب ناڤەرۆکا وی
بکەین.

دەربارەى حکمەتئى (الحکمة) گەلەک رامان یئىن ھەين:

ژوان: دروستى و پەوشتى جوان د گۆتن و کرياراندا.

و ژوان: دانانا تشتى د جھئى وى يئى ژ ھەژيدا، ئاخفتنهکى نابيژيت کو د جھئى خۆدا نەبيت، بو نموونه ئەگەر ديت ل جھەکى پيڊقى کر بشدينيت ئاخفتنا خۆ پەق دکەت، و ئەگەر ديت پيڊقى ب نەرميبييه ئاخفتنى نەرم دکەت.

و ژوانا: تيگەهشتنا باشا دروست، و زانستى ب مفا، و باش شروڤەکرن و پاقەکرن.

و: ب پيکەکا دروست ژ قەتادەى ھاتيه قەگوھاستن کو رامانا ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ﴾ ئانکو: و مە شارەزايى د ئيسلاميدا دابوو لوقمانى. ئانکو لقيرى حکمەت ب رامانا شارەزاييى د ئيسلاميدا دەيت.

و ژوانا: دروستى د بيروباوەراندە و شارەزايى د دين و عەقليدا.

و ژ رامانيى وئى يئىن دى ژى ئەو: ئەو عەقلى ليڤەگەرە ئەوئى مروڤى ددەتە پاش ژ پەفتارين خراب.

ئەقە؛ و ھندەک جاران حکمەت دەينه گۆتن و مەبەست ژئى سوننەتە.

ئەفە؛ و خودی قەدر و قىمەتى حکمەتى و ئەوى كەسى ددەتى،
ديارکریه:

دهمى د پەرتووکا خۆبا پىرۆزدا دبىژیت: ﴿يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ
وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو
الْأَلْبَابِ﴾ [البقرة: ۲۶۹]، ئانكو: (خودى حکمەتى - راستىيا د گۆتن
و کرباراندا - ددەتە وى يى وى بقیّت ژ بەنىيىن خۆ، و هەچىيى
خودى ئەف قەنجییه ل گەل کر ئەو وى خیرەکا گەلەک دایى. و
کەس بىرا خۆ ل قى چەندى نائىنیتەفە و مفايى ژى نابىنیت ئەو
تى نەبن يىن خودان عەقلىن گەشبووى ب پرووناھىيا خودى و
هيداىەتا وى).

و خودى منەتا خۆ ل سەر پىغەمبەرى خۆ داودى ديارکریه دەمى
دبىژیت: ﴿وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصَّلَ الْخِطَابِ﴾ [ص: ۲۰]، ئانكو: (مە
حکەت (تێگەهشتن و وردەکارى و کارزانى) و ئاخفتنا دروست
دابووئى).

و ل سەر پىغەمبەرى خۆ عىسای دەمى دبىژیت: ﴿وَإِذْ عَلَّمْنَاكَ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ [المائدة: ۱۱۰]، ئانكو: (ئەى عىسایى کورى
مەرىهەمى تو قەنجیيت خودى ل بىرا خۆ بىنە دەمى تو فیرى

خواندن و نقيسیني کري و حکمت (هيزا تيگههشتن و زانينی) دايه ته).

و ههروهسا منه تا وی ل سهر پیغه مبهري وی موحه ممه دی ده می گوتی: ﴿وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا﴾ [النساء: ۱۱۳]، ئانکو: (تو -ئی پیغه مبهر- خودی قورئان و ئەو سوننه تا وی ئاشکهره بکهت بو ته هنارت، و بهري ته دا زانينا وی تشتی ته بهري نه دزانی، و ئەو قهنجیا خودی ب تاییه تی دايه ته تشته کی مهزن بوویه).

پاشی، و پشتی خودایی مهزن نعمه تا خو ل سهر لوقمانی دیارکری، ئەوا کو حکمت پی دایی، فرمان لیکر کو ئەو ژبه ر قی نعمه تی سوپاسیا وی بکهت ژبه ر وی منه تا خودی لی کری، و ژناف خه لکی زه مانن وی ئەو هه لبرارتی و ئەو کریه خودان حکمت، ئەقجا گوته وی: ﴿أَنْ أَشْكُرَ لِلَّهِ﴾ [لقمان: ۱۲]، ئانکو: (تو سوپاسیا قهنجیا خودی ل سهر خو بکه)، سوپاسیی بو چیکه ری خو پیشکیش بکه، و ئەقه بهرقه رارکرا فه زلی خودییه و دانپیدانه ب نعمه تا خودی، و پاشی داکو ئەقی نعمه تی بو خو بیاریزی و زیده بیت و نه هیته برن ژده ف ته و ژبن نه چیت، و چونکی ئەوی حکمت دايه ته ئەو خودییه، سوپاسیی پیشکیشی وی بکه داکو بو ته زیده بکهت، و ژ ده ف ته نه بهت بو کهسه کی دی.

چونکی ههمی دهمان سوپاسییا نعمه تا خودی ئه گهره کی مهزنه ژ
 ئه گهرین زیده بوونا وی نعمه تی و گه شه کرنا وی و پاراستنا وی، و
 کوفر کرنا ب نعمه تی ئه گهری ژناقچوون و گوهورین و چوونا وییه ژ
 دهف مروقی:

قَالَ تَعَالَى: ﴿وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ
 إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾ [إبراهيم: ٧]، ئانکو: (و دهمی خودایی ههوه گوئی
 و ئه و زاناتره ئه گهر ههوه سوپاسییا نعمه تین من کر ئه ز دی ل
 ههوه زیده کهم، و دی قهنجییا خو ل سهر ههوه زیده کهم، و ئه گهر
 ههوه نعمه تین من پشگو هقه هاقیتن و ههوه سوپاسییا من نه کر
 دی ئه شکه نجه دانا دژوار ل سهر ههوه حه لال بیت چ د دنیا ییدا
 بیت کو بهیته ژناقبرن یان بکه ته غه زه ب یان ژ ی چ ل ئاخره تی
 بیت).

ئه فجا یا ژ هه ژ ی هندیه کو ههر نعمه ته کا خودی ل گهل وی کری
 ئه و سوپاسییی بو قی نعمه تی پیشکی شبکه ت، و ههر ده مه کی
 نعمه تین خودی ل سهر ته زیده بین هینگی پیدقییه تو پتر
 سوپاسییی پیشکی شی وی بکه ی.

ئەفە مەرىبەمە -سلاڧ ل سەر وى بن- خودى نەمەتا ل گەل وى كرى:

خودى دىيىت: ﴿يَمْرِيْمُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِيْنَ﴾ [آل عمران: ٤٢]، ئانكو: (ئەى مەرىبەم، ھندى خودىيە تو بۆ گوھدارىيا وى يا ھەلبىزارتى و ژ رەوشتىن كىم يا پاڧزكرى، و دناڧبەرا ژنكىن سەردەمى تە ھەمىياندا تو يا ھەلبىزارتى).

و خودى گۆتە وى: ﴿يَمْرِيْمُ أَقْنِي لِرَبِّكِ وَاسْجُدِي وَارْكَعِي مَعَ الرَّاكِعِيْنَ﴾ [آل عمران: ٤٣]، ئانكو: (ئەى مەرىبەم، تو بەردەوام گوھدارىيا خودايى خۆ بکە، و ب تپس و خوشكاندنڧە رابە، و ۋەك سوپاسى بۆ خودى ژبەر قەنجىيىن وى ل گەل تە كرىن، تول گەل نڧىژكەران خۆ بۆ وى بچەمىنە).

و ئەفە پىغەمبەرى خودى موسايە خودى دىيىتە وى -و نەمەت يا ل سەر وى كرى و يى ھەلبىزارتى بۆ پەياما خۆ و گۆتە خۆ:-
﴿يَمُوسَىٰ إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي وَبِكَلِمَىٰ فَخُذْ مَاءً تَمْسُكُ وَكُن مِّنَ الشَّاكِرِيْنَ﴾ [الأعراف: ١٤٤]، ئانكو: (ئەى مووسا، ژ ناڧ مروڧان من تو ھەلبىزارتى كو پەياما من بگەھىنيە وان يىن من تو بۆ ھنارتى، و من تو بۆ ئاخفتنا خۆ يا ئىكسەر ھەلبىزارتى،

ڦيڄا تو وي فەرمانی بگره یا من دایه ته، و کاری پی بکه، و ژوان به یین شوکرا خودی دکهن ژبهړ وی قهنجیی یا وی دایه ته کو په یاما خو دایه ته، و ب تایبه تی ل گهل ته ئاخفتی).

پیغه مبهړی خودی داودی و کوړی وی سلیمانی - سلاڅ ل سهر وان بن:-

خودی نعمت ل گهل وان کر ب وی یا دایه وان، ژ ته سبیح کرنا چیا و تهیران ل گهل داودی، و نه رمبونا ئاسنی بو وی^(۶)، و دهنگی خوش و جوان، و حکمت و ئاخفتنا دروست^(۷)، و هه تا دویماهییی.

و ههروه سا ئه و نعمه تین خودی ل سهر سلیمانی کرین ژ بهرده سترکنا بای (هه وای) و ئه جنا، و تیگه هشتنا زمانی تهیران، و نه رمبونا سفری (نحاسی) بو وی.

خودایی مه زن گوټ: ﴿اعْمَلُواْ ءَالَ دَاوُدَ شُكْرًا﴾ ﴿سبأ: ۱۳﴾، ئانکو: (ئهی بنه مالا داودی هوین شوکرا خودی بکه ن سهر وی تشتی وی دایه هه وه).

---

(۶) نه رمبونا ئاسنی: ئانکو خودی وه سا بو وی هه زکریوو کو ئاسن بو وی بحه لییت، و ئه وی چ بقییت بو خو ژئی چیکه ت.

(۷) ډاکو پی بریارین دروست بدهت و حوکه کی دروست دناقه را مروقاندا پی بکه ت و کیشه یین خه لکی پی چاره سه ربکه ت.

و ههروهسا قوره‌یشیا:

دهمى خودى نعمه‌تا ئه‌من و ئه‌مانه‌تى (ته‌ناهى و ئارامىيى) دايى،
و ئه‌و پرزقى بۆ وان دهات ژ هه‌مى جهان، و چوونا وان بۆ يه‌مه‌نى
و شامى هه‌رسال ب سلامه‌تى و پشتراستى و خه‌لكه‌كى دى ژبلى
وان دهاته رېگريكرن و تالانكرن.

خودايى مه‌زن دبىژيت: ﴿لَيْلَافِ قُرَيْشٍ ۝١ إِلَيْهِمْ رِحْلَةَ الْشِّتَاءِ
وَالصَّيْفِ ۝٢ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ۝٣ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِّنْ جُوعٍ
وَعَامَنَهُمْ مِّنْ خَوْفٍ ۝٤﴾ [قریش: ۱-۴]، ئانكو: (ژ هه‌قپه‌يمانى و
ته‌ناهييا قوره‌يشيان، و ب رېقه‌چوونا به‌رژه‌وه‌ندى (مه‌صلحه‌ت)ين
وان عه‌جىبگرتى ببن (۱) و ب سه‌روبه‌رييا هه‌ردوو كاروانين وان
ل زقستانى بۆ (يه‌مه‌نى) و ل هاقينى بۆ (شامى)، و ب ساناهى
ئىخستنا وى چهندي ل به‌ر وان؛ دا ئه‌و پيدقييىن خو بۆ خو بينن
(۲) قىجا بلا ئه‌و شوكر و په‌رستنا خودايى قى مالى (كو
كه‌عبه‌يه) بكه‌ن، يا كو ئه‌و پى ب قه‌در كه‌فتين، و بلا په‌رستنا
وى ب تنى بكه‌ن، و ب ئىخلاص په‌رستنا وى بكه‌ن (۳) ئه‌و
خودايى ئه‌و ژ برسا دژوار تير كرين، و ژ ترس و سه‌هما مه‌زن
ته‌ناكرين (۴).

و پیغه مبهري وی (موحه ممه دی) ﷺ:

خودايی مه زن گوته وی: ﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ۝۱﴾ [الکوثر: ۱]،
ئانکو: (هندي ئەمین مه خیره کا مه زن ل دنیا یی و ئاخره تی دا ته -
ئهی پیغه مبهر-، و رویباری کهوثری ژ وی خیرییه، کول ههردوو
لیقان خیشه تی لولوتی دسمتینه، و ئاها وی ژ مسکییه).

و گوته وی: ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ ۝۲﴾ [الکوثر: ۲]، ئانکو: ئەقجا
چهوا من کهوثر داته - و ئەو خیرا مهزنه ئەوا رویبارهک ژ وی
ههی ل بهحهشتی، و حهوزهک ژئ ههی- ئەقجا ژبه ر هندي
سویاسییا خودايی خو بکه. ﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرْ ۝۲﴾

و هه ر ل سه ر قی چهندي: ﴿أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۝۱ وَوَضَعْنَا عَنَّاكَ
وِزْرَكَ ۝۲ أَلَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۝۳ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۝۴﴾ [الشرح: ۱-۴]،
ئانکو: (ئهری ما مه ب پروناهیا ئیسلامی سنگی ته -ئهی
پیغه مبهر- بو ته فره نه کریه پستی کو ئەو ته نگبوی؟ (۱) و
مه ب وی چهندي باری ته ژ سه ر پشتا ته نه دانایه؟ (۲) ئەو
باری پشتا ته گرانکری. (۳) و ما مه ب وان قهنجیی ل گهل
ته کرین- تول جههکی بلند نه دانای؟ (۴).

پاشی گوټی: ﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ﴾ ﴿٧﴾ [الشرح: ٧]، ئانکو: (خو ب عبادہ تی خودیڻه بوهستینه)، ﴿وَالِلَّيْلِ رَبِّكَ فَارْغَب﴾ ﴿٨﴾ [الشرح: ٨]، ئانکو: (ژ بو گه هشتنا وی، بلا داخازیین ته بو وی بن).

و ههروهسا خودایی مه زن دبیتیت: ﴿الْمَرْجِدُ يَتِيمًا فَتَوَى﴾ ﴿٦﴾ وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى ﴿٧﴾ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَى ﴿٨﴾ [الضحی: ٦ ٨]، ئانکو: (نهری ما وی بهری تو ئیتیم نه دیتبووی، قیجا وی تو حهواندی و چاقدیری ل ته کر (٦) و وی تو نه دیتبووی ته چ ژ کیتابی و سوننه تی نه دزانی، قیجا وی نیشا ته دا یی ته نه دزانی، و بهری ته دا باشتین کریاران؟ (٧) و وی تو فقیر نه دیتبووی، قیجا وی رزقی ته دا ته، و دلی ته ب قه ناعه تی و صهبری دهوله مه ند کر؟ (٨). پاشی گوټ: ﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ﴾ ﴿٩﴾ [الضحی: ٩]، ئانکو: (قیجا هندی ئیتیمه تو سه ره ده ربیه کا خراب ل گهل نه که).

وهکی کا چهوا مه تو حهواندی ده می تو ئیتیم، قیجا تو سه ره ده ربیه کا خراب ل گهل ئیتیمان نه که.

و کا چهوا مه تو ب هیدایهت ئینای ده می تو نه ل سه ر ریکا دروست ﴿وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ﴾ ﴿١٠﴾ [الضحی: ١٠]، ئانکو: (هندي خازخازوکه تو وی پاشقه نه به، و خوارنی بدی، و ههوجهیا وی بو بجهینه).

و کا چهوا مه تو زهنگین کری ب باوه‌رییی ده‌می تو یی هه‌زار.
ئه‌قجا تو هوسا ب نعمه‌تا خودایی خو ل سهر خو باخقه و
سوپاسییا وی بکه ﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ [الضحی: ۱۱].

و هوسا ئه‌و هه‌می نعمه‌تین خودایی مه‌زن ل گهل وی کرین ئه‌و
پیگیرکر کو ئه‌و سوپاسییا خودی بکه‌ت هه‌تا‌کو ئه‌و نعمه‌ت بو وی
به‌ینه پاراستن و زی‌ده‌بین.

ئه‌فه؛ و چونکی نعمه‌تین خودی ل سهر مه‌ ناهینه هه‌مارتن،
وه‌کی کو خودایی مه‌زن گو‌تی: ﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا﴾ [ابراهیم: ۳۴]،
﴿[ابراهیم: ۳۴]، ئانکو: (و ئه‌گهر هوبن قه‌نجییین خودی ل سهر خو
به‌ه‌ژمی‌رن هوبن نه‌شین وان هه‌مییان به‌ه‌ژمی‌رن).

ئه‌قجا یا ل سهر مه‌ پیدقییه ئه‌م گه‌له‌ک حه‌مدا وی بکه‌ین، و
گه‌له‌ک سوپاسییا وی بکه‌ین ب ده‌ست و ئه‌زمان و دلین خو -
خودی هاریکارییا مه‌ بکه‌ت ل سهر زکری خو و شوکرا بو وی و
عیباده‌تی وی یی چاک-.

پاشی خودایی مه‌زن ﷻ دیارکر کو ئه‌وی سوپاسییا وی بکه‌ت
پاداشتی وی سوپاسییی ههر بو وی دزق‌ریت:

خودايي مهزن دبیثیت: ﴿وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ﴾ [لقمان: ۱۲]،
 ئانکو: (و ههچی شوکر خودايي خو بکەت ههما مفايي وي بو وي
 دزقريت).

و ههروهسا خودايي مهزن دبیثیت: ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ﴾ [فصلت: ۴۶]،
 ئانکو: (ههچی چاکیه کربیت و گوهداریا خودي
 و پیغه مبهري وي کربیت ئەو خیرا کاري وي بو ويیه).

ههروهسا خودايي مهزن ﴿وَعَلَّكَ﴾ دبیثیت: ﴿وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِأَنْفُسِهِمْ
 يَمْهَدُونَ﴾ [الروم: ۴۴]، ئانکو: (ههچی باوهرييي بینیت و کاري
 چاک بکەت ئەو جهی بو خو د بهحهشتیدا خوش دکەت؛ ژبه رکو
 وان گوهداریا خودي کربوو).

و ههروهسا د هه دیشه کا قودسیدا هاتییه ئەوا کو موسلمی^(۸) د
 ((صه حیا)) خودا بو مه فه گوهاستی: ((ئه گهر که سین به راهیيي
 ژ هه وه و که سین دویماهیيي ژ هه وه، و مروقیین ژ هه وه و
 ئەجنه یین ژ هه وه هه می وه کی ته قوادارترین زه لام بن ژ هه وه، ئەف
 چه نده تشته کی ژ مولک و مائی من زیده ناکەت)).

(۸) موسلم (۲۵۷۷).

و خودايي مهزن ﷺ بي منه تيا خو ژ مه خلوقيت خو و سوپاسيا وان ديارد كهت، ئەقجا ديبژيت: ﴿وَمَنْ كَفَرَ﴾ ئانكو هه چيي نعمه تين وي پشتگوه بهاقيژيت و كوفري پي بكهت و سوپاسيي پيشكيشي وي نه كهت، ﴿فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌ حَمِيدٌ﴾ ئانكو هندی خوديه ژ شوکرا وي يي بي منه ته، چ هه وجهيي ب وي نينه، حمد و سوپاسي - دههر حاله کيدا- بو وييه.

و گوټنا وی: ﴿حَمِيدٌ﴾ ٩٩ ټانکو سوپاسی بو ویه د هر حاله کیدا،
و نه گهر خو کافر کوفری ژی ب نعمه تین وی بکن، و نه گهر
هندهک کهس پشتگوهر ژی بهاقیژن.

و ههروهسا خودی وَعَلَّامٌ سوپاسییا کهسین چاک دکهت ژبه‌ر وان
چاکیین مروف دکهت و پی نیزیکی خودی دبیت، و داکول بهر
مروقی به‌رزه‌نبیت، پسپاره‌ک ل دهف مروقی په‌یدادبیت: ئە‌گه‌ر
خودی یی بی منهت بیت ژ مه و ژ شوکرا مه، ئە‌ری بوچی ئە‌م
شوکرا وی دکهین؟

بەرسقا وئ ئەو: ھندىكە خودىيە ھەز دكەت ئەم مەرۆقئىن چاك بىن
و چاكىيى بىكەين و سوپاسىيا وى بىكەين و قەنجىيە كا مەزن ل
دونىايى و ئاخىرەتئى ل گەل مە بىكەت.

خودایی مهزن دبیژیت: ﴿وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ﴾ [آل عمران: ۱۱۵]، ئانکو: (و هەر خیره‌کا ئەف دەسته‌کا خودان باوهر بکه‌ت یا کیم بیت یان ژێ یا گه‌له‌ک بیت، ئەو ل دەف خودی به‌رزه‌نابیت، به‌لکی سوپاسییا وان سه‌را وی چەندی دی هێته‌کرن، و جزایی وان دی هێته‌دان).

و خودایی مهزن دبیژیت: ﴿وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ﴾ [البقرة: ۱۵۸]، ئانکو: (و هه‌چی ژدل خیران بکه‌ت هندی خودییه سوپاسداری ویه، سه‌را کیمی ئەو گه‌له‌کی دده‌ت، یی پزرانییه ب کربارین به‌نیین خۆ، نه‌ خیرا وان به‌رزه‌ دکه‌ت، نه‌ ژێ کیم دکه‌ت).

ئیمامی طه‌به‌ری — خودی دلوقانیی پی به‌ت- دبیژیت:
 ((و گوتنا وی ﴿أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ﴾ خودایی مهزن دبیژیت و بیرا وی دئینیت: و مه‌ حکمه‌ت یا دایه‌ لوقمانی، قیجا تو شوکرا خودی بکه‌ ل سه‌ر وی چەندا دایه‌ ته‌، و حکمه‌ت کره‌ ئەگه‌ری گوتنا خۆ ﴿أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ﴾ ئانکو سوپاسییا خودی بکه‌، چونکی ئەو حکمه‌تا خودی دایه‌ وی، خودی سوپاسییا وی کربوو ب وی چەندا دایی).

و گوتنا وی ﴿وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ﴾ دبیثیت: و
 ههچیئ سوپاسییا خودی کر ژبه‌ر نعمه‌ته‌کی کول ده‌ف وی هه‌ی
 ئه‌وی سوپاسییا خو کر؛ چونکی خودی دی بو ژپیش وی شوکرئقه
 به‌ده‌ل قه‌که‌ت و دی خه‌لاتی وی ده‌تی، و دی ب وی شوکری ژ
 هیلاکی قورتال که‌ت ﴿وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾ دبیثیت: و
 هه‌چیئ کوفری ب نعمه‌تا خودی ل سه‌ر خو بکه‌ت، ئه‌وی خرابی
 گه‌ه‌انده خو؛ چونکی خودایی مه‌زن دی وی سزاده‌ت ژبه‌ر کوفرا
 وی، و خودی یی بی منه‌ته ژ سوپاسییا وی ل سه‌ر نعمه‌تیئ
 خودی، چ پیدقییا وی پی نینه؛ چونکی شوکرا بو وی چ تشتی ل
 مولکی وی زیده‌ ناکه‌ت، و کوفرا ب وی چ تشتی ژ مولکی وی
 کی‌م ناکه‌ت.

و مه‌ره‌ما وی ژ گوتنا وی ﴿حَمِيدٌ﴾ ئه‌وه کو د هه‌ر حاله‌کیدا
 سوپاسی بو وییه، سوپاسی بو وییه ل سه‌ر نعمه‌تیئ وی، چ
 مروفت کوفری ب نعمه‌تا وی بکه‌ن یان ژی سوپاسییا وی بکه‌ن، و
 ئه‌و -سوپاسی- تشته‌که بو وییه ژ به‌ر کاری بو بکه‌ری (ئه‌وی ب
 کاری رادبیت).((.

و ل څيرى شيرت و شروځه کرنا وى و مفايىن وى و تهفسير کرنا
تايه تين وى دهستپيدکته:

خودايى مه زن ديتيت: ﴿وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لِبْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ﴾ [لقمان: ۱۳]،
نانکو: (دهمى لوقمانى گوتيه کورى خو و وى شيرت لى دکرن،
ل څيرى مهرم ژى نه وه: بيرا خو ل شيرت لوقمانى بو کورى وى
بينه).

و نهغه کارى مروځين چاکه ل گهل زاروکين وان، شيره تان
پيشکيشى وان دکهن و وان ژ خودى دتړسينن و وان هشيوار دکهن
ژ سزادانا وى، و بهرى وان ددهنه وى تشتى وان نيزيکى خودايى
وان و ديتنا وى دکته، و داخوازي ژ خودى دکهن وان ب هيدايت
بينيت^(۹).

---

(۹) ههروهکى ئيبراهيم عليه السلام گوتى: ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ
دُعَاءَنَا﴾ [ابراهيم: ۴۰]، نانکو: (خودايى من تو من بهردهوام بکه ل سهر کرنا نفيتان، و تو
وى بکه کو ژ دويندهها من ژى نه وههبيت يى بهردهواميى ل سهر نفيتى بکهته،
خودايى من تو دوعا و عيادهت من قهليل بکه).

و وهکى د دوعايا بهندهيى خودايى دلوفاندا هاتى: ﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا
وَذُرِّيَّتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ﴾ [الفرقان: ۷۴]، نانکو: (و نهون يين دوعايان ژ خودى دکهن و ديتن:
خودايى مه تو ژ ژن و دويندههين مه وى بده مه يا چاځين مه پى روهن بين).

و وهکى د دوعايهکا ديدا هاتى: ﴿وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي﴾ [الأحقاف: ۱۵]، نانکو: (يا خودى تو
دويندهها من بو من چاک بکه).

وهسیهت دهستیپدکەت ب هشیارکنا ژ شرکی:

﴿يَبْنِي لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ [لقمان: ۱۳]، ئانکو: (ئەى کورکى من تو شرکى ب خودى نه که ئەگەر دى زورداریى ل خو کەى، چونکى هندی شرکه کریتترین و مەزنترین زوردارییه و گونههه).

و هوسا وهسیهت دهستیپدکەت ب هشیارکنا ژ مەترسیتترین مەترسیان، و مەزنترین گونههان.

بهلى، شرک زوردارییه کا مەزنه، ههروهکی خودایى مەزن گوئى.

- ئەو گونههه که ناهیتته ژبیرن ئەگەر مروڤ ل سهه وى گونهههى مر:

خودایى مەزن دبیتیت: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ [النساء: ۴۸]، ئانکو: (هندی خودییه ل وى نابۆریت و گونهههى بو ژینابهت یى کهسهکی ژ چیکریین وى بو وى بکهته ههڤشک، یان ب ههه رهنگهکی کوفری کافر بیت، و ههه

گونه‌هه‌کا دی یا ژ شرکی کیمتر بیت ئەو بۆ وی ژێ دبه‌ت یی وی
بقیت).

- ئەو دره‌وه‌که و بی‌به‌ختیه‌که ب دیڤ خودیڤه ده‌یت‌ه‌دان:
خودایی مه‌زن دبیتیت: ﴿وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا﴾ [النساء:
۴۸]، ئانکو: (و هه‌چی هه‌ڤشکان بۆ خودی دروست بکه‌ت ب
راستی ئەوی گونه‌هه‌کا مه‌زن کر).

- ئەو سه‌رداچوونه‌کا کویره:
خودایی مه‌زن دبیتیت: ﴿إِنَّ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا
بَعِيدًا﴾ [النساء: ۱۱۶]، ئانکو: (و هه‌چی هه‌ڤشکه‌کی بۆ خودایی
ئیک و ب تنی بدانیت، ب راستی ئەو دویره‌که‌فتنه‌کا دویره‌ ژ
هه‌قیبی دویره‌ که‌فت).

- ئەو کاری مروفی پوچ دکه‌ت و خیرین وی ژناڤ دبه‌ت:
خودایی مه‌زن دبیتیت: ﴿ذَٰلِكَ هُدَىٰ اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ
أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ [الأنعام: ۸۸]، ئانکو: (و ئەگه‌ر
وان شریک بۆ خودی چیکربان دا کاری وان پوچ بیت) و خودی چ
کاران ل گه‌ل شرکی قه‌بیل ناکه‌ت.

و خودایي مهزن دبیثیت: ﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ ﴿٦٥﴾ [الزمر: ٦٥]، ئانکو: (و ب راستی وهی بو ته -ئهی پیغه مبهړ- و بو پیغه مبهړین بهری تهژی هاتییه: کو ئه گهر تو شریکه کی بو خودی بدانی کاری ته دی پویچ بیت، و تو دی ژوان بی یین تیدچن و دنیا و ئاخره تا خو ب زیان ددهن؛ چونکی ل گهل شرکی چو کارین چاک قه بیل نابن).

و خودایي مهزن دبیثیت: ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ [الأنعام: ١٥١]، ئانکو: (تو -ئهی پیغه مبهړ- بیژه وان: وهرن دا ئهز وی بو هه وه بخوبنم یا خودی ل سهر هه وه حه رامکری: کو هوین د په رستنیدا تشته کی ژ چیکریین وی بو وی نه که نه شریک).

- ئهو مهزنترین گونه هه ژ گونه هیین مهزن:

پیغه مبهړی خودی ﷺ دبیثیت: ((ئهری ئهز هه وه هشیار نه کهم ل سهر مهزنترین گونه ه ژ گونه هیین مهزن؟)) مه گوتی: بهلی یا پیغه مبهړی خودی، گوت: ((دروست کرنا هه قشکانه بو خودی)). (١٠)

(١٠) بوخاری (٢٦٥٤)، موسلم (٨٧).

- ئەو بەھەشتى ل سەر خودانى خۆ ھەرام دكەت:

خودايى مەزن دىيىت: ﴿إِنَّهُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ [المائدة: ۷۲]، ئانكو: (ھەچىي ھەقىشكەكى ل گەل خودى د عەدىنىيىدا بدانىت ئەو خودى بەھەشت ل سەر وى ھەرامكريبە و جەھى وى كريبە ئاگر، و چ پىشتەفانەك بۆ وى نابىت وى ژى رزگار بكەت).

و ئايەت ل سەر قى چەندى گەلەكن.

و موسلمى^(۱۱) ژ ئەبو ھورەيرەي رضي الله عنه قەگوھاستىيە دىيىت: ((خودايى مەزن دىيىت: ئەز يى زەنگىنم ژ وى چەندى كو ئىك شركى ب من بكەت، ھەچىي كارەكى بكەت و ھەقىشكەكى بۆ من تىدا چىكەت؛ دى وى ھىلم و دى شركا وى ژى ھىلم)).

و ئىمام ئەھمەد د ((مسند))^(۱۲) خۇدا ب سەنەدەكا دروست ژ مەھمودى كورى لىدى رضي الله عنه قەدگوھىزىت دىيىت: پىغەمبەرى خودى صلی اللہ علیہ وسلم گووتىيە: ((ھندىكە مەترسىترىن تىشتى ئەز ژى دترسم بەيتە سەرى ھەوھ شركا بچوبىكە))، وان گووت: ئەي پىغەمبەرى خودى، و شركا بچوبىك چىيە؟ وى گووت: ((پىمەتە، رۆژا

(۱۱) موسلم (۲۹۸۵).

(۱۲) ئەھمەد (۴۲۸/۵).

قیامه‌تی خودایی مه‌زن ﷺ دئ بی‌ژیته وان (ئه‌و که‌سین رویمه‌تی کرین) -ده‌می ده‌ینه جزاکرن ل سهر کارین وان-: هه‌ر نه ده‌ف وان یین هه‌وه د دنیا ییدا ژبه‌ر وان کار دکرن، و به‌ری خو بده‌نی کا ئه‌و دئ جزایه‌کی ده‌نه هه‌وه ل سهر ئه‌وی چه‌ندی).

و بوخاری و موسلم^(۱۳) ژ گو‌تا ئه‌نه‌سی کو‌ری مالکی ﷺ قه‌دگو‌هیزن ده‌می ئه‌و ژ پی‌غه‌مبه‌ری ﷺ قه‌دگو‌هیزن: ((خودایی مه‌زن دب‌ژیته خودانین سفکترین ئه‌شکه‌نجه‌دان د ئاگری جه‌نه‌می‌دا: ئه‌گه‌ر ته هه‌ر تشته‌ک د دنیا ییدا هه‌با دا پیش وی نه‌خو‌شی‌قه ده‌ی ئه‌وا تو تیدا؟ ئه‌ق‌جا ئه‌و دئ بی‌ژیت: به‌لی، پاشی خودایی وی دئ بی‌ژیتی: من تشته‌کی ژ قی ب ساناهیت‌ر ژ ته د‌قی‌ا و د پشتا ئاده‌می دا بووی (ئانکو‌ تول سهر دونیایی بووی) کو‌ تو‌ج شریکا بو من نه‌چی‌که‌ی ئه‌ق‌جا ته ئه‌و چه‌نده نه‌قی‌ا و ته شریک بو و من چی‌کر)).

ئه‌فه، و ئه‌ف ئایه‌تا پی‌روژ ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ ته‌فسیره بو ئایه‌ته‌کی ژ سوره‌تا (الأنعام)، ئه‌و ژی ئه‌وه: ده‌می خودایی مه‌زن ﷺ گو‌تی: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُّهْتَدُونَ﴾ [الأنعام: ۸۲]، ئانکو: (ئه‌وین باوه‌ری

(۱۳) بوخاری (۶۵۵۸)، موسلم (۲۸۰۵).

ب خودی و پیغهمبه‌ری وی ئینای، و کار ب شریعتی وی کری، و ئیماننا خو ب زولمی کراس نه‌کری، تهناهی و سلامه‌تی بو وانه، و ئەو ئەون یین به‌ری وان بو ریکا حق هاتییه‌دان).

دهمی کو ئەف ئایه‌ته هاتییه‌خوار ئەف چهنده یا ل سەر هه‌قالین پیغهمبه‌ری ﷺ بزهمه‌ت بوو، ژبه‌ره‌ندی وان گۆت: ما کێژ مه‌ هه‌یه زولم ل نه‌فسا خو نه‌کری یا پیغهمبه‌ری خودی؟ ئەقجا وی گۆت: ((ما هه‌وه گۆتنا لوقمانی نه‌خواندیه: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾)).

و ئەفه فهرموده‌یه ل سەر قی چهندی:

بوخاری و موسلم ژ عه‌بدو‌ل‌لای کورێ مه‌سعودی ﷺ قه‌دگوه‌یزن کو گۆتییه: ده‌می ئەف ئایه‌ته هاتییه‌خوار ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ﴾ [الأنعام: ۸۲]، ئانکو: (ئه‌وین باوه‌ری ئینای و ئیماننا خو ب زولمی کراس نه‌کری...) ئەف چهنده یا ل سەر هه‌قالین پیغهمبه‌ری ب زهمه‌تبوو و هه‌ست ب دل‌گرانیی کر و وان گۆت: ئەری ما کی ژ مه‌ هه‌یه زولم ل نه‌فسا خو نه‌کری؟ ئەقجا پیغهمبه‌ری ﷺ گۆت: ((هوسا نینه وه‌کی هوبن هزرده‌کن، ئەو هوسایه وه‌کی لوقمانی گۆتییه کورێ خو: ﴿يَبْنِي لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ

الشِّرْكُ لظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾، رامانا وئ ئەوه ئەو زولما خودايى مەزن به‌حسكى د سوره‌ت (الأنعام) ئايه‌تا (٨٢) دا، به‌حسكى دروستكرنا هه‌قشكايه بو خودى.

و د هندهك رېوايه‌تين دى ژيدا هاتيه، پشتى كو ئەصحابيا ئەف پسپاره ژ پيغه‌مبهرى كرى ﷺ خودايى مەزن ئەف ئايه‌ته ئينا خوار: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾.

و گوټنا وى: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ ئانكو: شرک بى به‌اكرنه‌كا مەزنه بو نه‌فسى، ئەقجا مشرك ژ حەقى نه‌فسا خو كيم دكه‌ت و زولمه‌كا دژوار ل نه‌فسا خو دكه‌ت، و نه‌فسا وى ماف يى ل سهر وى هه‌ى، ژ مافى نه‌فسا و بيه ل سهر وى ئەو ل ئەگهرين سلامه‌تيا نه‌فسا خو بگه‌رييت، و ل ئەگهرين رزگاركرنا وئ و ل به‌خته‌وه‌ريا وئ بگه‌رييت، و وى تشتى بكه‌ت يى به‌خته‌وه‌رى و سلامه‌تيى بو نه‌فسا وى په‌يدا دكه‌ت رزگار بكه‌ت، به‌لى پا ده‌مى ئەو شركى دكه‌ت نه‌فسا خو دبه‌ته هيلاكى و بى باهر دكه‌ت ژ خيرى و دبته ئەگهرى هندی كو نه‌فسا وى بچيته د عه‌زابه‌كا به‌رده‌وامدا، و ل سهر وى رانه‌بيت، و دبته ئەگهرى هندی كو نه‌فسا وى بچيته د ئاگریدا هه‌تا هه‌تايى، ئەقجا ب قى ره‌نگى چ

---

(١٤) بوخارى (٣٤٢٩)، و موسلم (١٢٤).

گومان تیدا نینه وی مافی نهفسا خو نه دای، و ما کیر بی
بوهاکرن ژ قی بی بوهاکرنی مهزتر هیه؟!
و کیر زولم ژ قی زولمی مهزتر هیه?!
خودی مه بیاریتیت ژ زورداری و تارباتیی!!.

پاشی هندیکه مهزترین مافه خودی ل سهر مه هه: ئه وه کو ئهم
وی ب په‌رسیین و په‌رستنا مه بو وی ب تنی بیت و چ تشتا بو
وی نه‌که‌ینه شریک، ئه‌قجا هه‌چی ئه‌قی چهندی بجه نه‌ئینیت
ئه‌وی مهزترین زولم کر.

و خودایی مه‌زن راست گو‌ت ده‌می گو‌تی: ﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾.

و پشتی پاشفه‌لیدانا ژ شرکی وه‌سیه‌تا دووی ده‌یت ئه‌و ژ
وه‌سیه‌تا ب ده‌یک و بابایه:

پشتی دیارکرنا مافی خودی ﷺ ل سهر مه، ئه‌و ژ ئه‌وه په‌رستنا
وی ب تنی بکه‌ین و چ هه‌قشکان بو چینه‌که‌ین، پشتی مافی
خودی و پیغه‌مبه‌ری وی ﷺ، مافی ده‌یک و بابان ده‌یت.

ئه‌قجا مافی ده‌یک و بابان مهزترین مافه ل سهر مرو‌قی پشتی
مافی خودی و پیغه‌مبه‌ری وی ﷺ.

- و من چەند گۆتەنەک هەنە دەربارەى مافى دەیک و بابان ب
ئانەهیا خودى دى ل قىرى بىژم:

ل قىرى تشەک هەیه پىدقییه خواندەقان یى پى ئاگەھ بیت، ئەو
ژى ئەو: ئەرى بۆچی لوقمانى ﷺ نەگۆتییه کورپى خو، ئەز
وہسیەتا تە دكەم کو تو قەنجیى ل گەل دەیک و بابین خو بکەى،
و وہسیەتا ب دەیک و بابان نەهاتییه سەر ئەزمانى لوقمانى، ژبەر
هەندى داکو ئەوى شیرەت لى دەیتەکرن هەرنەکەت ژ بۆ
بەرژەوہندیین خو شیرەت لى دكەت، و هەروەسا داکو ئەوى بۆ
دەیتە گۆتن هەرنەکەت ئەوى بۆ دبىژت ژبەر بارا خو د وى خىریدا
دبىژت، بەلکى وہسیەتا ب دەیک و بابان هێلا ژ دەف خودى
ﷻ، ئەفجا تیگەهشتنا دروست و بنەجھ بۆ قى ئایەتى چىبوو
والله أعلم.

خودایى مەزن دبىژت: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَلَدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَيَّ
وَهْنٍ وَفَصَّالَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَايَكَ إِلَى الْمَصِيرُ﴾ [لقمان: ۱۴]،
ئانکو: (و مە فەرمان ب قەنجیا ل گەل دەیک و بابان ل مروقى
کرییه، دەیکا وى ئەو ب زەحمەتەکا ل سەر زەحمەتى هەلگرتییه،
و هەلگرتن و شیرقەکرنا وى د دوو سالاندايه، و گۆتە وى: شوکرا
خودى بکە، پاشى شوکرا دەبابین خو بکە، زقربن بۆ دەف منە،
قېجا هەر ئىکی ئەز دى جزایى وى دەمى).

و پشټی ځی چهنډی - ب ټانهییا خودی - ټهز دی بیټرم:

گهلهک جارن بیرئینانا مافی دهیک و بابان و چاکییا ل گهل وان
د هندهک ټایهټاندا ژ پهړتووکا خودی ﷻ دووبارهټوویه پشټی کو
فهړمان ب پهړستنا خودی ب تنی ﷻ هاتییهکرن و پشټی
پاشقهلیدانا ژ شرکی، و ټهقه ژبهړ دیارکرن مهزناهییا مافی وان،
و گهلهک بهلگه ل سهړ ځی چهنډی هاتیینه ژ قورټان و سونهټی.

ژوانا:

خودایی مهزن گوټییه: ﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ [النساء: ۳۶]، ټانکو: (و هوین پهړستنا خودی ب
تنی بکهن و خو بدهست ویقه بهردهن، و چ ههڅپشکان بو وی د
خودایینی و پهړستنیدا چینهکهن، و قهنجیی ل گهل دهیک و بابین
خو بکهن).

و خودایی مهزن ههروهسا گوټییه: ﴿قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ
عَلَيْكُمْ إِلَّا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ [الأنعام: ۱۵۱]،
ټانکو: (تو - ټهی پیغهټبهړ - بیټره وان: وهرن دا ټهز وی بو ههوه
بخوینم یا خودی ل سهړ ههوه ههړامکری: کو هوین د پهړستنیدا
تشتهکی ژ چیکریین وی بو وی نهکهنه ههڅپشک، و هوین ههمی

رهنگین په‌رستنې بۆ وی ب تنی بکه‌ن، وه‌کی ترس و هیڅی و
دوعایان، و کو هوین قه‌نجیی ل گه‌ل ده‌یک و بابان بکه‌ن).

و هه‌وه‌سا خودایی مه‌زن دبیت: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ [الإسراء: ۲۳]، ئانکو: (و خودایی ته -ئه‌ی مرو‌ف-
فه‌رمان دایه‌ کو په‌رستنا وی ب تنی به‌یته‌کرن، و فه‌رمان ب
قه‌نجیا ل گه‌ل باب و ده‌یکې کریه).

- و خودایی مه‌زن په‌یمان ژ به‌نی ئسرائیلیان وه‌رگرتبوو کو ئه‌و
چاکییی ل گه‌ل ده‌یک و بابین خو بکه‌ن:

ده‌می خودایی مه‌زن گو‌تی: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ لَا
تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا﴾ [البقرة: ۸۳]، ئانکو: (و هوین
گه‌لی ئسرائیلیان ل بیرا خو بینن ده‌می مه‌ په‌یمان‌ه‌کا موکوم ژ
هه‌وه‌ وه‌رگرتی کو: هوین ب تنی په‌رستنا خودی بکه‌ن، و قه‌نجیی
ل گه‌ل ده‌یک و بابان بکه‌ن).

ئه‌قجا به‌ری خو بده‌ ئه‌قان ده‌قین بۆری، و کا چه‌وا فه‌رمانکرن ب
په‌رستنا خودی ب تنی و نه‌ دروستکرنا هه‌قپشکان بۆ وی هاتییه
و د دویقدا فه‌رمانا ب چاکییا ل گه‌ل ده‌یک و بابان هاتییه؟
ئه‌قجا ما ئه‌قه‌ رامانا چ دده‌ت؟!!

- پاشی بهرئ خو بده فەرمووده‌ی پێغەمبەری ﷺ ئەوین مەزنییا
خێرا چاکیا ل گەل دەیک و بابان دناڤ هەمی کاراندا
دیاردکەن:

و ئەو فەرمووده‌یا بوخاری و موسلمی^(١٥) قەگوهاستی ژ
عەبدوڵلایی کورئ مەسعودی کو گۆتییه: من پسار ژ پێغەمبەری
ﷺ کر و گۆتی: کێژ کار خوشتقێترین کاره ل دەڤ خودئ؟ وی
گۆت: ((نقیژکرن د دەمی ویدا))، من گۆت: پاشی چ؟ وی
گۆت: ((پاشی چاکیا ل گەل دەیک و بابان))، من گۆت: پاشی
چ؟ وی گۆت: ((جیهادا د ریکا خودیدا))، عەبدوڵلای گۆت: ئەوی
ئەو هەر سی گۆتنه من و ئەگەر من هێشتا پسار کربا دا هێشتا
بێژیتە من.

و ئیمام ئەحمەد^(١٦) ب سەنەدەکا دروست ژ عائیشایی خودئ ژئ
رازی بیت قەدگوھیزیت کو وی گۆتییه: ((ئەز نقستم ئەقجا من د
خەونا خۆدا دیت ئەز یا ل بەحەشتی، و من گوھ ل دەنگی کەسەکی
بوو یی قورئانی دخوینیت، ئەقجا من گۆت: ئەقە کییه؟ وانا گۆتە
من: ئەقە حاریسەیی کورئ نوعمانییه، ئەقجا پێغەمبەری ﷺ گۆتە
وی: ((ئاها چاکیا ل گەل دەیک و بابان یا هوسایه، ئاها چاکیا

(١٥) بوخاری (٥٩٧٠)، و موسلم (٨٥).

(١٦) ((المسند)) (١٥١/٦-١٥٢).

ل گهل دهک و بابان يا هوسايه))، و حاريسه چاکترين کەس بوو ل گهل دهیکا خو)).

و فەرموودهيا سيبي^(١٧) يا خودانيڻ شکەفتي ئەوين دەرگهه لي هاتييه گرتن، و ئيک ژوانا چاکيا ل گهل بابي خو گوٽ و دوعا ژ خودي کرن، فەرموودهيهکا بناڤ و دەنگه و يا دروسته و بەرنياسه، و تيدا هاتييه: کو خودي ب ئەگهري هندی چەندەکا دی ژ دەرگهه شکەفتي بو وان قەکر.

و د هەردوو صەحیحاندا^(١٨) هاتييه کو ژ ئەبو هورەيرهی عليه السلام قەدگوهيژن گوٽيه: زهلامەک هاته دەڤ پيغەمبەري عليه السلام گوٽي: ئەي

---

(١٧) بوخاري (٥٩٧٤)، و موسلم (٢٧٤٣).

(١٨) بوخاري (٥٩٧١)، و موسلم (٤١٠/٥).

ئيمامي نەوهوي عليه السلام گوٽيه: ئەڤ فەرموودهيه مروقي پالدهته ل سەر چاکيا گهل مروقيڻ خو يڻ نيزيک و دهیکي ژوان هەميان پتر ماف يڻ ل سەر مروقي هەي پاشي بابي، پاشي يڻ نيزيکتر و پاشي يڻ نيزيکتر.

ديسان زانايان دەربارەي ئەڤي فەرموودهيهي گوٽيه: و ئەگهري پيشيڤخستنا دهیکي ب سەر بابي گهلەک زەحمەت برنا وييه ب مروقيڤه، و دلوقاني و خزمەتا وييه، و ئەو نەخوشييڻ ئەو ديبنييت د ماوي دوگيانبييدا پاشي دانانا وي زاروكي پاشي شيردانا وي پاشي پەروەردەركرنا وي و خزمەتكرنا وي و پاشي چاقدانا وي ئەگەر نەساخ ببيت و هەتا دويماهيي.

و حارسي محاسبي رپككەفتنا زانايان ل سەر هندی قەگوهاستيه كو د چاکيا ل گهل دهیک و باباندا دهیک ب سەر بابي دكهڤيت، هەرچەندە قازي عياضي خيلافەك د قتي

پيغهمبهري خودي، كي ژ همميان پتر ماف ل سهر من ههيه نهز
 ههفاليينييهكا باش ل گهل بكه؟ وي گوت: ((دهيكا ته))، گوت
 پاشي كي؟ وي گوت: ((پاشي دهيكا ته))، گوت: پاشي كي؟ وي
 گوت: ((پاشي دهيكا ته))، گوت: پاشي كي؟ وي گوت: ((پاشي
 بابي ته)).

و ل دهف بوخاري د پهرتووكا ((الأدب المفرد))^(۱۹) دا ،
 فهرموودهيهك ب سهنهدهكا باش ژ بههزي كوري حهكي مي ژ بابي

چهنديدا بهحسكريبه، لي (جمهور) ئ زانايان د چاكييا ل گهل دهيك و باباندا دهيك ب
 سهر بابي دئخيت.

= و هندهك زانايان گوتيه: چاكييا ل گهل وان پيدقييه ل ئيك ئاست بيت، گوتيه: و
 هندهك ژوان قئ گوتني بو ئيمام مالكي دزقنين، و يا دروست بوچونا ئيكييه ژبه
 صهراحتا ئهقئ فهرموودهبي د رامانا خوډا و خودي ب قئ چهندي زاناره.

(۱۹) بوخاري ((الأدب المفرد)) (۳ بهرگي ۱ لاپهړه ۴۴).

و (فضل الله الجيلاني) رحمته الله عليه د پاشگوتنا خوډا ل سهر قئ فهرموودهبي ژ پهرتووكا
 ((الأدب المفرد)) دبئريت:

زانا ل سهر وي چهندي د ريككهفتينه كو دهيك ب پيش بابي دكهفيت د چاكييا دگهل
 وندا، و مافي دهيك سئ جاران هندي يي بابيه ل سهر مروقي، و ئهقه ژبه وي
 زهمهتا ئه ب دوگيانيتفه و دانانا وي زاروكي ههتا كو يا نيزيكه دهيك ژبه ئازارا
 بمریت دكيشيت، و ههر چ نهبيت ههرجارهكا ئه زاروكي خو ددانيت ژبه وان ژانين
 دهينه وي ئه تام دكهته مرنئ، پاشي ئه نهخوشيپن د ماوي شيردانيدا ههتاكو ئه
 زاروك مهزن دبیت و ئيدي پيدقي ب خزمهتا وي نهبيت، ئهفجا ههتا قيري دهيك بتني

وی ژ باپیری وی څه دگوځیزیت، باپیری وی دبیریت: من گوټ: کی پتر ماف ل سهر من ههیه نهز چاکیبی ل گهل بکه م؟ پیغه مبهری صلی الله علیه و آله گوټ: ((دهیکا ته))، گوټ: پاشی کی، وی گوټ: ((دهیکا ته)) گوټ: پاشی کی؟ وی گوټ: ((بابی ته))، گوټ پاشی کی؟ وی گوټ: ((یی نیزیکر پاشی یی نیزیکر)).

- و نهغه وهسیه تا ب دهیکي ژیهه وهکی ل خواری دیار:

ژ مقدمی کوړی مه عدیکه ری دهیته څه گوهاستن کو پیغه مبهری صلی الله علیه و آله گوټیه: ((هنديکه خودییه -سی جارن- وهسیه تی ل ههوه دکه ت ب دهیکین ههوه، هنديکه خودییه وهسیه تی ل ههوه دکه ت ب بابین ههوه، هنديکه خودییه وهسیه تی ل ههوه دکه ت ب یی نیزیکر ژ ههوه پاش یی د دویف ویدا)) (۲۰).

و نهغه نیشانی ددهته سهر قه در و بوهایي چاکیا ل گهل دهیکي: وهکی دهیته زانین ژ مهنه جی ئن عه باسی صلی الله علیه و آله و ریکا وی د فهتوایاندا نهو فهتوایا د بواری که فه راتییدا ددهت -نه گهر چ دهلیلین

ب خودانکرنا زاروکی رادبیت و بارگرانی دکه څیته سهر ملین وی ب تنی ل څی قوناغی ژنوی باب ل گهل دهیکي د ب خودانکرنا زاروکیدا بگره ژ مه زاختنا مالی و په وړه رده کرنی و ههمی جورین پیډقیییتن ژیانن، هندي کو دهیک و باب د ساخ پشکدارییی دکه ت.

(۲۰) ئن ماجه څه دگوځیزیت (۳۶۶۱).

دهستنیشانکری بو که فاره تی نه هاتبن - و خیرا که فاره تان دهیته بهرام بهر گونه ها خودانی خو یان ژی ب سهر وی دکه قیت هه تا کو شینوارین وی ژیدچن و نه مینن- وهکی فه توایین وی د هندیدا ده می زه لام دچیته نقینا ژنکا خو و ئه و یا د زقروکا خویا هه یقانه دا، و فه توایین وی بو وی که سی واجبین خو هیلاین ژ واجبین حه جی و هه تا دویماهییی.

و ل قیری فه توایه کی دده ت ئه ز دی ئیخمه بهرچاقین هه وه داکو هوبن بزنان کا مه زنییا چاکییا ل گهل دهیکی یا چهندهیه ل گهل که فاره تی: بوخاری^(۲۱) د پهرتووکا ((الأدب المفرد)) دا ب سه نه ده کا دروست ژ ئبن عه باسی رضی الله عنه فه دگو هیزیت کو زه لامه ک دهیته دهف وی و دبیزیتی: من ژنه ک خواست و وی نه قیا شوی ب من بکه ت، پاشی ئیکی دی ئه و خواست و ئه وی قیا ئه و شوی ب وی بکه ت، ئه قجا من غیره ژ وی راکر پاشی من ئه و کوشت، ئه قجا ئه ری تهوبه بو من ههیه؟ ئبن عه باسی گوئی: دهیکا ته یا ساخه؟ وی گوئی: نه، ئبن عه باسی گوئی: تهوبه بکه بو لایی خودی و عجل، و هندی تو بشیی نیزیکی وی ببه، پاشی ئه و چوو و پسپار ژ ئبن عه باسی هاته کرن: ئه ری ته بوچی پسپارا دهیکا وی ژ وی کر کا یا

---

(۲۱) ((الأدب المفرد)) (أثره بهرگی) (۱) (ل ۴۵).

ساخه یان نه؟ وی گۆت: ئەز چ کارین دی یین ژ چاکیا ل گهل دهیکى چاکتر نزانم کو د نئزیکترین بو خودی وَعَلَّامٌ.

و ئەفه بهلگهیهکی دییه: ب سهندهکا دروست ژ کورێ عومهری وَعَلَّامٌ د پهرتووکا ((الأدب المفرد))^(۲۲) دا یا ئیمامی بوخاری ب ریکا طیسلهیی کورێ مهییاسی دهیته فهگوهاستن دبیریت: ئەز ل دهف نهجداتا بووم^(۲۳) و من گونههک کر و من هوسا دیت کو ئەو گونه ئیک ژ گونههین کهبائیره^(۲۴) ئەفجا من ئەف چهنده بو ئبن عومهری گۆت، وی گۆت: ئەو چ گونههه؟ من گۆتی یا هوسایه و هوسایه، وی گۆت: ئەفه نه ژ کهبائیرایه، کهبائیر نههن: دروستکرنا ههفیشکان بو خودی، کوشتنا نهفسهکی، و رهقین ژناف شهپی^(۲۵)، و تومهتبارکرنا ژنهکی ب زنايي، و خوارنا ریبایی، و کوفرکرنا ب خودی د مزگهفتیقه، و ئەوی ترانا ب دینی خودی دکهت، و گریبا دهیک و بابان ژ دلپیلانا وان^(۲۶).

---

(۲۲) الأدب المفرد (أثر ۱ بهرگی ۱) ل (۵۲)

(۲۳) نهجدات: ئانکو ههقالین نهجدهیی کورێ عامری خارجی بوون، (فضل الله

الجيلانی) ئەفی چهندی دبیریت.

(۲۴) ئیک ژ گونههین مهزنه.

(۲۵) دهمی موسلمان شهپی ل گهل کافرا دکهن و ههردوو لا بناقئیک دکهن هینگی کهسی ئاگهه ژ کهسی نامینیت ئەفجا ههچی ژ موسلمان هینگی خو فهکیشیت و برهقیت ئەوی ئیک ژ گونههین مهزن کر.

(۲۶) ئانکو دهمی زاروکین وان دلی وان دهیلن و بییشین ههتا کو بکهنه گری.

ئبن عومەری گۆتە من: ئەری تە دقیت ژ ئاگری دویری و بچییه د به‌حه‌شتیدا؟ من گۆتی: ئەری ولله! وی گۆت: ئەری دەیک و بابین تە د ساخن؟ من گۆتی: ب تنی دەیکا من یا ل دەف من، وی گۆت: ئەز ب خودی کەمە ئەگەر تو ب نەرمی ل گەل وی باخفی، و تو خوارنی بدیه وی تو دی چیه د به‌حه‌شتیدا، ئەگەر تو خو ژ گونەهین مەزن بیاریزی.

ئەفە، و گۆتە خودی ﷺ ﴿حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ﴾ [لقمان: ۱۴]، روونکرن و بەلگەیه بو ئەگەری وەسیه‌تکرنا ب دەیک و بابان، و بیرئینانا ب چاکیا ل گەل وان بەری هەر تشته‌کی، و د راستا دەیکیدا ب تاییه‌تی.

- ئەفجا ئەگەر پسار هاته‌کرن دەبارە ی هندی ئەگەری وەسیه‌تکرنا ب دەیک و بابان، و ئەگەری گرنگیدانا ب دەیکی چیه؟: د بەرسقیدا دی بیژین: بو قی چەندی هنده‌ک ئەگەر هەنە، ئەو ژ ی وەکی د قورئانا پیروژدا هاتی: ﴿حَمَلَتْهُ أُمُّهُ﴾، ئانکو: دەیکا وی ئەو د زکی خودا هەلگرتیه ﴿وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ﴾، ئانکو: د لاوازییه‌کا د سەر لاوازیپرا.

چونکی ژن د سروشتی خۆدا یا لاوازه، ئەقجا دووگیانی پتر و پتر
وی لاواز دکەت، و پتر و پتر وی دوهستینیت.

و ههروهسا ژ ئەگهرین دی یین وهسیهتکرنا ب دهیکێ: شیردانا
وییه بۆ زارۆکی وی و رابوونا ب پهروهردهکرنا وی و خزمهتکرنا
وی پشتی شیردانا وی، و ئەقە ددهمی شیردانا ویدایه ئەو ددهمی
کو پیدقی ب چ خوارنین دی نابیت، ئەو ژی دوو سألن.

خودایی مهزن دبێژیت: ﴿وَفَصَلِّ فِي عَمَزَيْنِ﴾، ئانکو: شیردانا
زارۆکی و پهروهردهکرنا وی پشتی دانانا وی د دوو سالاندا.

پاشی خودایی مهزن وَعَجَلْ فەرمان ب پیشکیشکرنا سوپاسییی بۆ
وی کر، نعمهت بۆ وییه، و قهدر و بۆها بۆ وییه، و مهدهح و
ستایشا باش ل بهراهییی و دویماهییی هه ر بۆ وییه.

پاشی فەرمان ب پیشکیشکرنا سوپاسییی بۆ دهیک و بابان کر، و
ئەو ب وی چهندیقه گریدا.

و گووت: ﴿أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَايَكَ﴾، ئانکو: سوپاسییا خودی بکه،
پاشی سوپاسییا دهیک و بابین خو بکه، وهک بیرئینان ب مافی
دهیک و بابان و پالنانا مروقی ل سهر مهزنگرنا قهدری وانا و
چاکیا ل گهل وانا و دوعاکرن بۆ وانا وهکی د قورئانا پیروژدا

هاتی ﴿وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا﴾ [الإسراء: ۲۴]، ئانکو: تو داخوای ژ خودای خۆ بکه کو ب دلوقانییه کا بهرفره دلوقانیی ب وان ببهت، کانئ چهوا وان صهبر ل سهر پهروهرده کرنا ته کیشایه دهمنی تو زارۆکه کی بی هیژ و شیان.

و گوتنا وی: ﴿إِلَى الْمَصِيرُ﴾، ئانکو: (زقرین بو دهف منه)، بیرئینانه ب هندی کو لیزقرین و قه گهریان و خواستن بو دهف خودییه ﷻ ل پوژا قیامهتی. ئەقجا ههر کهسهک دی ب کاری خۆ هیته جزا کرن، و ههر سوپاسدارهک دی ب سوپاسییا خۆ هیته جزادان، باشتین و تمامترین و زیدهترین جزا.

ئیمامی طه بهری -خودی ژئی رازی بیت- گوتییه: و گوتنا وی: ﴿أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَا ذِيكَ﴾ دبیریت: و مه ئەو ب هندیقه گریدا کو ئەو شوکرا خودی بکهت ژبه ر نعمهتین خودی ل سهر وی، و شوکرا دهیک و بایین خۆ بکه ژبه ر وی پهروه دهیا وان دایه ته، و چاره سهرییا وان بکه و وان ژبیرقه ببه ژبه ر وی زهحه تا وان ب تهقه بری دهمنی تو یی زارۆک هه تاکو ته هیژا خۆ وهرگرتی و توشیای کونترولی ل سهر بکهی.

و گوتنا وی: ﴿إِلَى الْمَصِيرُ﴾ دبیژیت: ئەوی مرووف زقرینا ته بو دهف
خودییه، و ئەو دی پسیارا هندی ژته کهت کا ته سوپاسییا وی
کریه ل سهر وان نعمهتین وی داینه ته، و کا ته سوپاسییا دهیک
و بابین خو کرییه، و دی پسیارا چاکییا ته ل گهل وان کهت ژبه
وی چاقدانا وان دایه ته و ئەو زهمهتا وان د زارۆکینی و
گهنجاتییا ته دا ب تهفه بری، و ئەو چاکی و قهنجییا وان ل گهل
ته کری.

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنًا عَلَىٰ وَهْنٍ﴾

- ئەف ئايەتتەن پيروژ ژبەر سەعدى كورپى ئەبى وه قاصى ﷺ يىن هاتينه خوار.

ئىمامى موسلم^(۲۷) د ((صەحىحا)) خۇدا فەرموودەيەكە ژ موصەبى كورپى سەعدى قەدگوهييزىت و ئەو ژى ژ بابى خۇ قەدگوهييزىت كو ب ئەگەرى وى ھندەك ئايەتتەن قورئانا پيروژ هاتينه خوار، دىيژىت: دەيكا سەعدى سويند خوار كو ل گەل وى نەئاخىت ھەتاکو ئەو كوفرى ب دىنى خۇ -دىنى ئىسلامى- بکەت و ھەتاکو ئەو خوارنى ناخۆت و قەخوارنى ژى ناخەخوت، و دەيكا وى گۆت: تە ھوسا يا دياركرى: كو خودى وەسيەتا تە يا كرى ب دەيك و بابىن تە -و ئەز دەيكا تەمە- و ئەز يا قى فەرمانى ل تە دكەم.

و گۆت: سى رۆژان ھوسا ما ھەتاکو ماندىبونەکا مەزن قىكەفتى، ئەقجا كورەكى وى رابوو كو دىيژنى عومارە ئاف دايى، پاشى وى نفرين ل سەعدى كرن، ئەقجا خودايى مەزن ﷺ ئەف ئايەتە ژ قورئانا پيروژ ئىنانە خوارى: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهَنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفَصَّلَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ﴾

(۲۷) موسلم (۱۷۴۸).

الْمَصِيرُ ﴿١٤﴾ وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا
وَصَاحِبَهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ ثُمَّ إِلَيَّ
مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ [لقمان: ١٤-١٥]، ... و
فهرمووده تمامکر.

- و د ربوایه ته کا دیدا ل دهف ئیمامی طه بهری (٢٨) هاتییه:
ژ سه عدی کوړی مالکی هاتییه قه گوهاستن - و نهو هر سه عدی
کوړی نه بی وه قاصییه - ﷺ دبیت: ب نه گهری من نهف چنده ژ
قورئانا پیروژ هاته خوار: ﴿وَإِنْ جَاهَدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ
بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبَهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾ [لقمان: ١٥]، ئانکو: (و
نه گهر دهیک و بابین ته - نهی کوړی خودان باوهر - خو ب ته قه
وهستاند کو تو هه قپشکه کی ته چ زانین پی نه هه ی بو من د
په رستیدا بدانی، یان ژی فرمانی ب بی نه مرپیا خودی ل ته
بکن تو گوهداریا وان نه که؛ چونکی د بی نه مرپیا خودیدا
ناچیبیت گوهداریا که سی بهیته کرن، و د دنیا ییدا تو ب قه نجی
هه قالینیا وان د وی تشتیدا بکه یی گونه ه تیدا نه بیت)، و
گوت: ده می نهز موسلمان بوویم، دهیکا من سویند خوار کو
نه خوارنه کی بخوت و نه قه خوارنه کی قه خوت، و گوت: و روژا

ئىككى ويى ئەو چەندە ژ من خواست (ئانكو ژ من خواست ئەز دىنى خۆ بهيلىم و ئەگەر ئەز وەنەكەم ئەو ھەر ناخۆت و نا قەخۆت)، ئەقجا من ئەو چەندە قەبىل نەكر و من صەبر كيشا، دەمى بوويە پوژا دووى ديسان ئەو چەندە ژ من خواست و ئەز رازى نەبووم، دەمى بوويە پوژا سىيى ديسا ھەمان تاشت ژ من خواست بەلى ديسا ئەز رازى نەبووم و من گوتى: ئەز ب خودى كەمە ئەگەر تە سەد روح ھەبن دى ھەمى ژتە دەرکەشن بەرى كو ئەز دىنى خۆ بهيلىم، دەمى ويى ئەف چەندە دىتى، ويى زانى ئەز قى چەندى چ جاران ناكەم قىجا دەستپىكر و خوارن خوار.

- و د ربوايەتەكا دى ژيدا ھەر ژ وي ھاتىيە قەگوھاستن، ھاتىيە: دىژىت: دەيكا سەعدى گوتە سەعدى: ما خودى فەرمان ب چاكييا ل گەل دەيك و بابان ل تە نەكرىيە، ئەقجا ئەز ب خودى كەمە ئەز نە دخۆم و نەقەدخۆم ھەتاكو ئەز دمرم يان تو كوفرى ب دىنى خۆ بكەى، و گوت: ئەقجا ئەگەر وان قىابا خوارنى بدەنە ويى دا دارەكى كەنە د دەقى ویدا، پاشى ب وي دارى دا خوارنى بەنە خوار، ئەقجا ئەف ئايەتە ژ قورئانا پىروژ ھاتنە خوار: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ﴾ [العنكبوت: ۸]، ئانكو: (و مە شىرەت ل مروقى كرىيە كول گەل دەيك و بابان يى باش بيت).

و وهکی بهری نوکه هاتییه گوتن خودی وَعَلَيْكَ فره مانا ب چاکیا ل
 گهل دهیک و بابان کری و وهسیه تا ب وانا یا کری، و بی گومان
 ئەفه گوهدارییا وان ژی ب خوڤه دگریت بهلی نه د بی ئەمرییا
 خودیدا، وهکی پیغه مبهری ^(۲۹) وَعَلَيْكَ گوتی گوهداریکرن ب تنی د
 باشی و خیریدایه.

و ل قیری خودایی مهزن وَعَلَيْكَ دبیریت: ﴿وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ
 بِمَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا﴾، ئانکو: (و ئەگەر دهیک و بابین
 ته گهلهک د پرژد بن و زهحه تنی بیهن ههتاکو بگههیته دویماهییک
 ئاست ژی، و ئەگەر گفاشتن تا دویماهییک راده ل سهر ته کر کو
 تو دینی خو بهیلی و بدویف دینی وان بکهقی (دینی موشرکا)،
 گوهی خو نهده وان و ل گهل وان ریکنه کهفه، و ل گهل قی چهندي
 کو ئەو گهلهک د پرژدن تو بچییه سهر دینی وان و تو ب وی
 چهندي رازی نهبی، ههقالینییا وان ب باشی د دونیاییدا بکه،
 ئانکو تو چاکیهکا وهسا ل گهل وان بکه کو ئەو چهنده کارتییکرنی
 ل دینی ته نهکەت، و ل دویف ریکا باوهرداران ههپه، و ریکا وان
 بگره، و ل سهر شوینوارین وان بمینه، و ئەفه گوتنا خودییه وَعَلَيْكَ
 ﴿وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ﴾ [لقمان: ۱۵]، ئانکو: و ریکا وان

---

(۲۹) فره موودهکا دروسته: و دی د لاپهترین بهیت دا ب بهرچاقین ههوه کهفیت.

ئیماندارین گوهدارییا من دکهن بگره، ئەوین کو پیکا من گرتی، و
ل سەر فرمانا من ماین.

- ئەفه، و ئیمامی طەبەری -خودی ژێ رازی بیت- گۆتییه:
خودایی مەزن ﷻ دبیژیت: ﴿وَإِنْ جَاهِدَاكَ﴾ ئەی مروڤ ئەگەر دەیک
وبابین تە خوۆ ب تەفه زەحمەت دا کو تو د پەرستنا خوۆا بوۆ من
هەڤشکەکی دروست بکە، و خودی چ هەڤشک نین، ئەڤجا
گوهی خوۆ نەدە وان ب وی تشتی وان ژتە دڤیت ژ شرکی، ﴿
وَصَاحِبَهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾ دبیژیت: و د دنیایدا ب
گوهداریکنا وان د وی تشتیدا یی کو پی دناڤهرا تە و خودایی
تەدا تیک نەچیت و گونه هەبیت هەقالینیا وان بکە.

و گۆتتا وی: ﴿وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ﴾ دبیژیت: و پیکا وان بگره
یین کو ژ چیکرنا هەڤشکان بوۆ خودی توبەکری، و زڤینه
ئیسلامی، و دویڤچوونا موحه مەدی ﷺ کری.

هەروەسا ئیمامی طەبەری گۆتییه:
و گۆتتا وی: ﴿إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ دبیژیت:
ئەڤجا پاشەرۆژ و ژفانی هەوێ پشتی مرنا هەوێ دی ل گەل من
بیت، و ئەز دی وی چەندی هەمییی بوۆ هەوێ بیژم یا هەوێ د

دونياییدا دکر ژ خیرئ و گوننه‌هئ، پاشی دئ هه‌وه ل سهر کارین
هه‌وه جزاکه‌م، ئه‌وئ چاکي کریت دئ ب چاکيا وی جزاکه‌م، و
ئه‌وئ خرابی کریت ب خرابیا وی.

- و مهبه‌ست ژ گوتنا وی ﴿إِنَّهَا﴾ د سوره‌ت لوقماندا ئه‌فه‌یه:
هنده‌ک زانایان گوتیه: مهبه‌ست ژ قئ گوتنا وی ئه‌وه: خه‌له‌تی
یان گوننه‌هه.

و هنده‌کان ژئ گوتیه: مهبه‌ست ژئ کرباره‌که چ خیریت یان شهر.
وهنده‌کئ دی گوتیه: مهبه‌ست ژئ رزقئ نقیسییه ل ده‌ف خودئ.

- و مهبه‌ست ژ که‌فری ﴿صَخْرَةَ﴾ د قئ ئایه‌تا پیروژدا ﴿يَبْنَى﴾
﴿إِنَّهَا إِنْ تَكُ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ﴾:

هنده‌ک زانا دبیرن: هندیکه مهبه‌ست ژ که‌فریه، ئه‌و که‌فرئ مه‌زنه
ئه‌وئ هه‌می دنیا ل سهر راوه‌ستیای، و ئه‌ف گوتنه ژلایئ هنده‌ک
زانایانقه یا هاتییه گوتن، به‌لئ ئه‌ز چ ده‌لیلا ل سهر قئ بو‌چوونئ
نزانم ژ قورئانئ و سوننه‌تی.

و ئبن که‌شیر ژئ -خودئ دلوقانییئ پی به‌ت- دبیریت:

((و هنده‌ک زانایان دیارکرییه کو مهبه‌ست ژ گوتنا وی ﴿فَتَكُنْ فِي﴾
﴿صَخْرَةٍ﴾ ئه‌و که‌فره ئه‌وئ دبن حه‌فت نه‌وم (طه‌به‌ق) ین عه‌ردیقه.

پاشی گۆتییه: ئەقە - و خودی ب قی چەندی زانترە- هوسا یا دیارە کو یا ژ گۆتین ئسرائیلیا هاتییه وەرگرتن ئەوین کو نه ژئ دەیتە باوەرکرن نهژی مروڤ دشیته رەت بکەت، و وهکی یا دیار - و خودی ب قی چەندی زانترە- کو مەبهست ژئ ئەوه ئەو دندکەکه د ماوی شوینبوونا خودا ئەگەر خو دناڤ کهڤرهکی ژیدا بیت دی خودی وی ب زانینا خویا جوان شوینکەت و دیارکەت.

ئەقجا لوقمان کورپی خو وهسیهت دکەت و ب قی گۆتنی نیشا وی ددەت و بیرا وی دئینیت کو خودی ﷺ چاقدیریا وی دکەت:

ئەه کورپی من هندیکه ئەو تشته یی تو دکەه ژ خیری و گونههی ئەگەر چەند یی بچیک ژئ بیت، خو ئەگەر هندی دندکەکا خەردەلی ژئ بیت، و ته ل جههکی ڤهشارتی کریت، و ته د ڤهشارتنا ویدا گەلەک موکومی کریت، ئەگەر خو دناڤ کهڤرهکیدا ژئ کریت کو هەمی رەخ و دورین وی د گرتین، و کەس ژ چیکریان ته نهینیت، یان ته ل کیر جهی ئەسمانی یان عەردی کریت، دی خودی ل رۆژا قیامەتی وی تشتی ئینیت و کەته د تەرازییا خیرین تەدا ئەگەر خیریت، یان دی کەته د تەرازییا گونههین تەدا ئەگەر گونهه بیت، وهکی کو خودایی مەزن دبێژیت: ﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ

الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِّنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ ﴿٤٧﴾ [الأنبياء: ٤٧]، ئانكو: (و خودی تهرازییا ب دادی بو حسیبی ل روژا قیامهتی ددانت، و نهو زوردارییی نه ل قان و نه ل کهسی دی ناکهت، نهگه ر خو هندی دندکهکی ژی خودانی باشی یان خرابی کربت دی حسیبا وی بو هیتهدان. و خودی بهسه کو کربارین بهنییین خو بههژمیریت، و جزایی وان ل سهر کربارا بدهت)؛ و ههروهسا خودایی مهزن دبیتیت: ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ﴾ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾ [الزلزلة: ٧-٨]، ئانکو: (قیجا ههچی هندی گرانییا میرییهکا بچویک باشی کربن، نهو ل ئاخرهتی خیرا خو دی بینیت (٧) و ههچی هندی گرانییا میرییهکا بچویک خرابی کربن، نهو ل ئاخرهتی جزایی خو دی بینیت (٨).

و ههروهسا خودایی مهزن وَعَلَىٰ دَبِیْتِیْت: ﴿وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يُوَيْلَتَنَا مَا لِ هَذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا﴾ ﴿٤٩﴾ [الكهف: ٤٩]، ئانكو: (و پهرتووکا هه ر ئیکی د دهستی وی یی راستی یان یی چهپیدا هاته دانان، قیجا تو دی بینی گونههکار ژ وی تشتی نهو تیدا و ژبهه وان تاوانین وان کربن دترسن، و دهمی

ئەو وی پەرتووکی دبین ئەو دبێژن: وهی بو تیچوونا مه! ئەقە
 چیه؟ قی پەرتووکی نه تشتهکی بچویک و نه یی مەزن نههیلایه
 هەمی یی نقیسی؟ و هەر تشتهکی وان ل دنیا یی کری ئەو دبین
 یی ئامادهیه. و خودایی ته هندی دندکهکی زۆرداریی ل ئیکی
 ناکهت).

و ل قییری باب نیشا کورێ خو ددهت کو خودی ﷻ چاقدیریا وی
 دکهت، و بیرا وی دئینیت کو خودی یی وی دبینیت داکو کورێ
 وی کارین چاک بکهت.

و ل قییری تهفسیرهکا دی ژ ی بو قی ئایهتا پیروژ ههیه:
 ئەو ژ ی ئەوه دبێژیت گوتنا خودایی مەزن ﴿إِنَّهَا﴾ مەبهست ژ ی
 رزقه، و ئەگەر هوسا بیت دی رامانا وی ئایهتی بیتە ئەقە، ئە ی
 کورێ من ئەو رزقی بو ته هاتییه نقیسین دی بو ته هیت ئەگەر
 خو ل چ جه بیت و تو ل کیقه بی مادهم بوویه قهدهرا ته، ئەقە
 ئەگەر ئەف گوتنه یا دروست بیت، بهلی گوتنا ئیکییه یا کو پتیریا
 زانایان ل سەر د ریککهفتی بو تهفسیرکرنا قی ئایهتا پیروژ، و
 خودایی مەزن ب قی چەندی زاناتره.

پاشی لوقمان ﷺ وەسیەتین خۆ بۆ کورێ خۆ بەردەوام دکەت
و دبێژیت:

﴿يَبْنِيْ اِقِمِ الصَّلَاةَ﴾ (١٧) ئانکو: ئەى کورێ من نقيژين خۆ بپاريژه و
بەردەوام بە ل سەر کرنا وان د دەمین وان يين دروستدا و ب
باشی رکوع و سجدهيین وى و هەمی ستوبين (ئەرکان) يين وى
بجەبينە.

و ئەو تشتی لوقمانی گۆتییه کورێ خۆ راستییه کا پەهایه چونکی
هندیکه نقيژه ستوبنا ئیسلامییه و پروکنی ئیسلامی یی مەزنه -
پشتی هەردوو شەهەدانا-.

پیغەمبەری خودی ﷺ گۆتییه: ((ئیسلام ل سەر پینج تستان
هاتییه ئاڤاکرن: شەهەدانا کو چ خۆدا نین ژ هەژى پەرستنی بن
ب تنی خودایى ئیکانه تنی نهبيت و موحهممەد ﷺ پەيامبەری
وییە، و کرنا نقيژان...)) (٣٠).

---

(٣٠) بوخارى (٨)، و موسلم (١٦).

- ئەو ئىكەمىن تىشتە كۆ مۇڭ ل سەر دەيتە دادگەھكەرن ل رۇڭا قىامەتتى:

پىغەمبەر ﷺ دىيىت: ((ئىكەمىن تىشتى مۇڭ ل سەر دەيتە دادگەھكەرن ژ كارى مۇڭى ل رۇڭا قىامەتتى نقيىژىن وىنە)) (۳۱).

- ئەو -ب دەستۇرىيا خودى- گونەھان ژىدبەت: پىغەمبەر ﷺ دىيىت: ((ھەر پىنج نقيىژىن فەرز، خودى گونەھان ب وان ژىدبەت)) (۳۲).

- د بەرىدا و ل نوکە ژى و ل داھاتى ژى نىشانان مۇڭىن چاکە: ئىبراھىم ﷺ يا گوتى: ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي﴾ [ئىبراھىم: ۴۰]، ئانكو: (خودايى من تو من ل سەر كرنا نقيىژان ب پەنگەكى دروست بەردەوام بکە، و تو وى بکە كۆ ژ دويندەھا من ژى ئەو ھەبىت يى بەردەواميى ل سەر نقيىژى بکەت).

خودايى مەزن ﷻ يا گوتىيە موساى ﷺ: ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾ [طە: ۱۴]، ئانكو: (و تو نقيىژى بکە دا بەھسى من تىدا بکەي).

---

(۳۱) ئىمامى ئەھمەد (۱۰۳/۴) و ھندەكىن دى ژى قەگۈھاستىيە.

(۳۲) بوخارى (۵۲۸)، و موسلم (۶۶۷).

و یا گوټییه برایی وی هاروونی ﷺ: ﴿وَأَجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ﴾ [یونس: ۸۷]، ئانکو: (و هوین ل دهمی ترسی خانیین خو بکه نه جهی کرنا نفیژان، و نفیژین فەر ل دهمی وان بکه ن).

و ملله تی شوعه یی ﷺ گوته شوعه یی: ﴿قَالُوا يَشْعَبُ أَصْلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ﴾ [هود: ۸۷]، ئانکو: (وان گوټ: ئەی شوعه یب ئەری ئەو نفیژا تو دکە ی فەرمانی ل ته دکە ت کو ئەم پەرستنا وان صەنەمان بهیلین یین بابین مه پەرستن بو دکر، یان ئەم وان فەند و فیلان بهیلین یین مه دقیت ئەم د مائی خوډا بکهین؟).

و عیسی ﷺ گوټ: ﴿وَأَوْصِنِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا﴾ [مریم: ۳۱]، ئانکو: (و وی -خودای- شیرەت ب کرنا نفیژی و دانا زهکاتی ل من کرییه هندی ئەزی زبندی بم).

و خودایی مهزن بهحسی دهسته کهکی ژ پیغه مبهران دکە ت و دبیرت: ﴿إِذْ أُنْتَلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكِيًّا﴾ [مریم: ۵۸]، ئانکو: (ئەگەر ئایەتین خودایی پر دلوقان بو وان دهینه خواندن ئەو ب خو شکاندن و چه ماندنقه بو خودی دچنه سجدی، و ژ ترسین خودیدا دکە نه گری).

و به حسى هه قالين پيغه مبهري ﷺ دكهت: ﴿تَرَهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ
فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ﴾ [الفتح: ۲۹]،
ئانكو: (تو وان دىنى ئەو د نقيژيدا بو خودى دچنه ركوعى و
سجدى، ئەو دخوازن خودايى وان قهنجيى ل گهل وان بكهت،
قيجا وان ببهته بههشتى، نيشانا عهدينيا وان بو خودى ل سهر
سهر وچاقين وان يا دياره ژبهه جهى سجدى و عبادەتى).

و ب گشتى: قهدر و بوها و خيرا نقيژان ناهيته هژمارتن و
فهريمانكرنا ب كرنا وان ژى چ جارن ب دويماهيك ناهيت، و
وهسيه تكرنا ب كرنا وي گهلهك جارن و ب گهلهك شيوهيان يا
هاتيه كرن، و هشاربوننا ژ هيلانا وي ژ گهلهك لايانقه يا هاتى.

ئهقجا ژبهه قى چهندي لوقمانى كورى خو وهسيهت كر ب كرنا
نقيژان، و گهلهك دووپاتى ل سهر هندی كر، و چ هييجهت بو
مروقي موسلمانى پيگهههشتى (بالغ) نين كو نقيژان بهيتليت
ئهگهر يى عاقل بيت يان ژى ژنك ئهگهر نه د زقروكا خويا
ههيقانهدا بيت يان نه د چلكداريا خودا بيت.

نقيژ ناهينه هيلان نه د گهشتى (سهفهري) دا و نه بيتى
گهشت (سهفهري)، نه د ساخى و نه د نهساخييدا، و نه د ئارامى و
نه د نهئارامييدا.

پاشی لوقمان فەرمانی ل کورپی خو دکەت کو فەرمانی ب
باشیی بکەت، و پاشقەلیدانی ژ خرابیی بکەت:

و ئەقە هەمی باشی و خرابیا ب خۆقە دگرت، و ئەقە کاری
پێغەمبەرەکان بوو -سلاقیت خودی ل سەر وان هەمیان بن- ئەو بو
قی چەندی هاتبوونە ھنارتن، ئەو هاتبوون داکو فەرمانی ب ئیکانە
پەرئسی (تەوحید) خودی ﷻ بکەن و پاشقەلیدانی ژ چیکرنا
هەقشکان بو وی بکەن، و بیگومان مەزنتین چاکی و باشی
ئیکانە پەرئسیا خودییە ﷻ، و کریتترین خرابی ل سەر دونیایی
چیکرنا هەقشکانە بو خودی ﷻ.

و خودایی مەزن ﷻ دبیریت: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ
اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ [النحل: ۳۶]، ئانکو: (و ب راستی
دناڤ ھەر مللەتەکی بۆریدا مە پێغەمبەرەکان ھنارتبوو دا فەرمانی
ب پەرستنا خودی و گوھداریا وی ل وان بکەت و وان ژ پەرستنا
شەیتانی و صەنەم و مرییان بدەنە پاش).

ھەر وەسا خودایی مەزن دبیریت: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا
نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ [الأنبياء: ۲۵]، ئانکو: (و مە بەری
تە -ئە پێغەمبەر- پێغەمبەرەکان نە ھنارتییە ئەگەر مە وەحی بو

نه هئارتبیت کو ژ خودی پیښه تر چ خودانین ب حق نینن، قیجا هوین ژدل په رستنا وی ب تنی بکهن).

- و نوممه تا موحه ممدی ﷺ سهر فراهزی بده ستخوځه ئینا و ل سهر ههمی نوممه تا قه در و بوها و خیر بو وی هاته نفیسین؛ ژبه ر ئیمانا وی ب خودی ﷺ، و فرمان کرنا ب چاکییی و باشییی، و پاشقه لیډانا ژ خرابییی:

خودایی مه زن ﷺ دیږت: ﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ﴾ [آل عمران: ۱۱۰]، ئانکو: (هوین - ئهی نوممه تا موحه ممدی ﷺ - چیتترین نوممه تن و ب مفاترین مروځن بو مروځان، هوین فرمانی ب باشییی دکهن، و هوین پاشقه لیډانا ژ خرابییی دکهن، و هوین باوه رییی ب خودی دئینن باوه رییه کا دروست یا کریار ل گه لدا).

و دیسان گوئییه: ﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [آل عمران: ۱۰۴]، ئانکو: (و بلا دهسته کهک ژ هه وه - گه لی خودان باوه ران - هه بیت بهری خه لکی بده ته خیری و فرمانی ب باشییی بکهت، و پاشقه لیډانا ژ خرابییی بکهت، و ئهو ئه ون یین ب گه هشتنا به حه شتین خوش ب سهر دکه قن).

- هندیکه پاشقه‌لیدانا ژ خرابیییه ئەگەرەکه ژ ئەگەرین
سلامه‌تییی و پرگاربوونی:

خودایی مه‌زن ﷻ دبیژیت: ﴿فَلَوْلَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ أُولُوا
بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ﴾ [هود: ۱۱۶]،
ئانکو: (ئەری ما ژوان ملله‌تین بۆرین هنده‌ک به‌رمایین خیرخواز و
خودانین چاکیی نه‌بوون کافران ژ کوفرا وان پاشقه‌لیدەن، و
نه‌هیلن ئەو خرابکارییی د عه‌ردیدا بکه‌ن، ژوان ملله‌تین کیم
تینه‌بن ژوان یین باوه‌ری ئینای که‌س نه‌بوو وی چه‌ندی بکه‌ت،
قێجا خودی ئەو هژمارا کیم ژ وی عه‌زابی پرگارکرن یا وی دایه
زۆرداران).

هه‌روه‌سا خودایی مه‌زن ﷻ د قورئانا پیروژدا به‌حسی وی ملله‌تی
کرییه ئەوی ل نیزیکی ده‌ریایی، ئەوی کو خه‌لکی وی ل پوژا
شه‌مبییی هاتینه ژناقبرن، و خودایی مه‌زن ﷻ دیارکرییه کو ئەوین
ژی پرگاربووین ئەو بوون یین پاشقه‌لیدان ژ خرابییی کری.

ده‌می ﷻ دبیژیت: ﴿فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ
السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ﴾ [الأعراف: ۱۶۵]،
ئانکو: (قێجا ده‌می وی ده‌سته‌کی یا کو ل شه‌مبییی زوپرداری کری
ئەو تشت ژبیرکری یی ده‌سته‌کا دی بیرا وان لی ئینایه‌قه، و

به‌رده‌وامی ل سەر زورداریا خو کری، و گوهداریا ده‌سته‌کا شیره‌تکار نه‌کری، خودی ئه‌وین پاشقه‌برنا ژ خرابییی دکر رزگارکرن، و ئه‌وین ل رۆژا شه‌مبییی زۆرداری کری عه‌زابه‌کا دژوار ب سهردا هات؛ ژبه‌ر نه‌گوهداریا وان بو فه‌رمانا خودی و زیده‌گاشیا وان کری).

و فه‌رمووده‌یه‌ک^(۳۳) ژ پیغه‌مبه‌ری ﷺ ده‌یته قه‌گوهاستن دبیرت: ((مه‌ته‌لا وی که‌سی سنورین خودی دپاریزیت و پی لی نه‌دانیت، و ئه‌و که‌سی پی لی ددانیت و ژئ دهرباز دبیت، وه‌کی مه‌ته‌لا وی ملله‌تییه ئه‌وی پشککیشان کری ل سهر چوونا د گه‌مییدا^(۳۴)، پاشی هنده‌ک ژوان چوونه قاتی سهری و یین دی چوونه قاتی خواری، ئه‌قجا ئه‌وین ل خواری ئه‌گهر قیابا ئافی بو خو په‌یداکن یان قه‌خۆن دا چنه ده‌ف ئه‌وان که‌سین ل قاتی سهری و ئافی بو خو ئینن، ئه‌قجا ئه‌وین ل قاتی خواری گۆت: ئه‌گهر ئه‌م بو خو کونه‌کی د بنی گه‌مییی بکه‌ین و ئافی بو خو ژ ویری بینین و زبانی نه‌گه‌هینینه یین د سهر خوژیدا دی باشتريت ژ حالی نوکه، ئه‌قجا ئه‌گهر که‌سین قاتی سهری به‌یلن یین خواری وی

(۳۳) بوخاری (۲۴۹۳).

(۳۴) وه‌کی یا دیار و ئاشکه‌را پتربیا جاران گه‌می پیک ده‌یت ژ دوو قاتان قاتی سهری و قاتی بنی، و وان پشککیشان کر کا کی دی چیه قاتی خاری و یی دی قاتی سهری.

بکهن یا وان دڦیت دی تھو ههمی تیچن یین سهری و بنی، و
 تھگر نه هیلن وی چهن دی بکهن و ئاقی بدهنه یین خواری دی تھو
 ژی رزگاربن و یین قاتی خواری ژی دی رزگاربن)).

- تھو ریکا مروڦین چاکه تھوین بهرهف خودیقه و عَجَل دچن:
 خودایی مهزن و عَجَل دبیریت: ﴿لَيْسُوا سَوَاءً مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ
 قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
 وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسْرِعُونَ فِي
 الْخَيْرَاتِ وَأُولَٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾﴾ [آل عمران: ۱۱۳-۱۱۴]،
 ئانکو: (خودانین کیتابی ههمی وهکی ئیک نین، ژوان کومه لهک
 ههیه ل سهر فرمانا خودی دراستن و باوهرییی ب پیغه مبهری
 وی موحه ممدی ﷺ دینن، ب شەقی تھو رادبن ئایه تین قورئانی
 دخوبین، و تھو د نقیژین خودا ههوارین خو دگه هیننه خودی
 (۱۱۳) تھو باوهرییی ب خودی و روژا دویماهییی دینن، و
 فرمانی ب باشییی ههمیی دکهن، و پاشقه برنی ژ خرابییی
 ههمیی دکهن، و لهزی د کرنا خیریدا دکهن، و تھو ژ به نییین
 خودی یین چاکن (۱۱۴).

- و ریکا مروّقیّن باوهرداره:

خودایی مهزن عَجَلْ دبیثیت: ﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ [التوبة: ۷۱]، ئانکو: (و زهلام و ژننن خودان باوهری هندهک ژوان پشتهقانیّن هندهکانه، ئەو فهرمانی ب کاری چاک ل مروّقان دکهن، و وان ژ کوفری و گونههان ددهنه پاش).

- و ریکا وان کهسانه ییّن نهفسا خو فروتییه خودی عَجَلْ:

خودایی مهزن دبیثیت: ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ﴾ [التوبة: ۱۱۱]، ئانکو: (هندي خودییه نهفسا خودان باوهران ژوان کرییه کو بهرامبهری وی بهحهشت بو وان ههیه)؛ دیسان خودایی مهزن دبیثیت: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدانا لهذا وَكَانَ لَنَا لَدَيْهِ الْفَوْتُ وَالْجَنَّةُ دُورًا مِمَّا كَانُوا يَعْبُدُونَ﴾ [التوبة: ۱۱۲]، ئانکو: (و ژ سالوختهیّن قان خودان باوهران ییّن مزگینی ب چوونا بهحهشتی بو هاتییهدان؛ ئەو توبه دکهن، ب دلسوزی عیبادهتی بو خودی دکهن، سوپاسییا وی دکهن سهرا ههمی خوشی و نهخوشییان، د روژیگرن، د نقیژیدا دچنه رکوعی و سجدی، و ب وی یا خودی و پیغهمبهری وی فهрман

پي ڪري فھرمانئ ل مروڻان دڪن، و وان ددنه پاش ڙ وي يا خودئ و پيغهمبرئ وي ڙي داينه پاش، وي تشتي دڪن يئ خودئ فهرزڪري، و فرمان و پاشقهليدانا وي بجه دئين، گوهداريا وي دڪن، و ل توخويين وي رادوهستن، و تو -ئئي پيغهمبر- مزگينيئ ب رازيوونا خودئ و ب بهحشتي بده خودان باوهران).

- پاشي هنديڪه فرمانڪرنا ب باشيبيئ و پاشقهليدانا ڙ خرابيبيئ كهفارهته بو گونههان و خهلهتيان:

پيغهمبر ﷺ ديٿريت: ((فتنا مروڻي يا د خيزانا وي و مائي وي و عهياي وي و جيرانئ ويدا و نقيٿ و رڙيگرتن و صدهقه و فرمانڪرن ب باشيبيئ و پاشقهليدان ڙ خرابيبيئ كهفارهتن بو وي چندي)) (۳۵).

- و ههروهسا ئهو صدهقهيه ل سهر مروڻي:

پيغهمبرئ خودئ ﷺ بهحسي وان صدهقهيهان دڪت ئهوين ڪو پيدقييه ل سهر مروڻي مروڻ بدهت، و ديٿريت: ((و فرمانڪرن ب باشيبيئ صدهقهيه و پاشقهليدان ڙ خرابيبيئ صدهقهيه)) (۳۶) ئانڪو ڙوان صدهقهيهانه يين ڪو ل سهر مروڻي پيدقييه بدهت.

(۳۵) بوخاري (الفتح ۵۲۵/۲)، و مسلم (۱۴۴).

(۳۶) مسلم (۱۰۰۶، ۱۰۰۷).

- ههروهسا پيغه مبهري ﷺ دووپاتي ل سهر فرمانكرنا ب
باشيبي و پاشقه ليدانا ژ خرابيبي كريبه:

و گوټييه: ((ههچي ژ ههوه خرابييهك ديت بلا ب دهستي خو
بگوهوريت، نهگه نهشيا بلا ب نهزمانی خو بگوهوريت، و نهگه
نهشا بلا ب دلي خو بگوهوريت، و نهقه كيتمترين باوهرييه)) (۳۷).

- و گهلهك فرمانكرن ب باشيبي و پاشقه ليدانا ژ خرابيبي
هاتييه گوټن داکو دووپات بيت كو نهف چهنده نهركه ل سهر
ملين زانايان:

خودايي مهزن ديتريت: ﴿لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِلَٰهَ
وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ﴾ [المائدة: ۶۳]، نانكو: (نهری ما
زانا و ريبه رين قان يين لهزي د گونههي و زوردارييدا دکن وان ژ
گوټنا دره و شاهده زوريبي، و خوارنا مالي مروقان ب حهرامي
نادهنه پاش، کاري وان يي خراب بوويه دهمي وان پاشقه برنا ژ
خرابيبي هيلاي).

پاشي، و وهكي يا ديار پترييا جاران نهو كه سين فرماني ب
باشيبي دکن و پاشقه ليداني ژ خرابيبي دکن گهلهك دهينه
نيشاندن ژلايي مروقين خرابكار و تيكدهرقه، و نهف چهنده ژبه ر

---

(۳۷) موسلم (۴۹).

پاشقه‌لیدانا ژ سەرداچوونا سەرداچوویا دەیتە سەری وان، و بی
 باهرکنا وان ژوان حەرامییان ئەوین سەرداچوویان دقیت بکەقنە
 تیدا، و ژوان دلچوون(شەهوات)ین ئەوان دقیت ل دویف بچن، و
 ژخوارنا مائی خەلکی ب نەحەقی، و هەتا دویماهییی ژ
 گونەهین دی ژێ ئەوین ئەو کەفتینە تیدا و ل سەر پراھاتین، و
 پشتی قی چەندی ئەو پازی نابن ئیک ل دژی وان پرابیت، و
 پازی نابن ب کارێ وی کەسی فەرمان و پاشقه‌لیدانی ل وان
 دکەت ئەقجا دی گەلەک جورین نەخۆشییان گەهینە وان هەتاکو
 دەستا ژوان بەرددەن و دناقبەرا وان و وان رەنگین تیکدانی د
 عەردیدا دەیلن هەتاکو ئەو بشین بکەن ئەقجا وی دەمی خودایی
 مەزن ﷺ دی ھندەک مروّقان ل سەر گوھداریکرنا خو و ل سەر
 فەرمانکرنا ب باشیی و پاشقه‌لیدانا ژ خرابیی موکوم کەت، و
 یین دی ژبەر ترسا خەلکی و زیانا وان دی قی چەندی ھیلن.

ئەقجا لوقمان وەسیەتی ل کورێ خو دکەت ب صەبرکیشانی ل سەر
 نەخۆشییان و خۆراگرتنی ل سەر بەلا و موسیبەتان ئەوین دەینە د
 ریکا ویدا دەمی فەرمانی ب باشیی و پاشقه‌لیدانی ژ خرابیی
 دکەت و یی بەردەوام بیت ل سەر قی چەندی.

و نمونه بو قی چەندی ژ قورئانا پیروز: ﴿وَالْعَصْرِ ۝۱ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۝۲ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ۝۳﴾ [العصر: ۱-۳]، ئانکو: (خودی ب دەمی سویندخوار (۱) کو دویندهها ئادەمی د تیچوون و زیانیدایه (۲) ب تنی ئەو تینەبن یین باوهری ب خودی ئیناین و کربارین چاک کرین، و هندهک ژوان شیرەت ب حەقیی ل هندهکان کرین، و شیرەت ب صەبری ل ئیک و دوو کرین).

ئەقجا هاژوتنا خەلکی بەرهف حەقییە هندهک جارن بەلایان د دویف خۆدا دئینیت، ژبەر هندی پیدقییه ئەم ئیک و دوو بەرهف صەبرکیشانی و بێهەفرەهیەقە بەهاژوین.

ئەقە، و گوتنا خودایی مەزن ﷻ: ﴿وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا أَصَابَكَ﴾ [لقمان: ۱۷]، ئانکو: (ل سەر وی تشتی یی دەیتە سەری تە صەبری بکیشە)، یا گشتییه بو هەر بەلایەکا رویرووی مروقی دبیت، چ نەخوشییهکا لەشی بیت یان یا مالی یان یا عیالی، و هەتا دویماهییی ژ رەنگین بەلایان ئەوین کو پیدقییه د دویفدا مروف صەبری بکیشیت و پیگیریی پی بکەت.

- ئەو بەلگەيىن ھاتىن ژ قورئان و سوننەتى ل سەر قەدر و بۆھا و خىرا صەبركيشانى و پالڧانا بەرەف وى و دياركرنا كا چ خىرەكا گەلەكا مەزن بۆ خودانيىن وى ھەيە:

و ھەكى خودايى مەزن دىيژىت: ﴿إِنَّمَا يُوفَى الصَّابِرُونَ أَجْرُهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ [الزمر: ۱۰]، ئانكو: (ل ئاخرەتى خىرەكا بىسنوور بۆ وان يىن صەبرى دكىشن دى ھىتەدان).

و دىيژىت: ﴿مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ﴾ [يوسف: ۹۰]، ئانكو: (ھندى ئەو ھى تەقوايا خودى بكت، و بىھنا خۆ ل سەر تەنگاڧيان فرەھ بكت، خودى خىرا قەنجىيا وى بەرزە ناكەت، بەلكى ب باشتىن رەنگ جزاى ددەتە وى).

- و خودايى مەزن ﷻ دياركرىيە كو پىشەوا (پىشىن) و رېنىشاندر ب صەبركيشانى و باوھرى ئىنانى گەلەك تىشان بدەستخوڧە دىنىن:

دەمى خودايى مەزن ﷻ دىيژىت: ﴿وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ﴾ [السجدة: ۲۴]، ئانكو: (و مە ھندەك پىشەور و رېنىشاندر دناڧ ئسرائىلىياندا دانان. وان بەرى وان ددا خىرى و ئىكانەپەرئىسىي و گوھدارىيا خودى، خەلكى دويڧكەفتنا وان دكر، و ئەو گەھشتە ڧى پلەيى ژبەركو وان صەبر

ل سهر فرمانا خودی دکیشا، بهری خه لکی ددا خودی و وان د
ریکا خودیدا خوض ل بهر ههمی نه خوشیان دگرت، و وان
باوهریه کا باوهری ب ئایهت و ده لیلین خودی د ئینا).

- خودایی مهزن ﷺ دیارکریه کو وی بو وان که ستن صهبری
دکیشن هندهک جه ئاماده کریه کو یین ل بلندترین به حهشتان:

خودایی مهزن ﷺ دبیریت: ﴿أُولَٰئِكَ يُجْزَوْنَ الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا
وَيُلْقَوْنَ فِيهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًا﴾ (٧٥) خلدین فیها حسنت مستقرًا
وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾ [الفرقان: ٧٥-٧٦]، ئانکو: (ئهو خیرا وان دی بلندترین جه
بیت ل به حهشتی؛ ژبهر وی صهبرا وان کیشای ل سهر عباددهتی،
و ملیاکهت دی سلاقی وان کهن، و ژینه کا خوش و ب سلامهتی
بو وان دی هیته دان (٧٥) ههروهه ره ئهو دی تیدا مینن و نامرن،
خوش جهه ئهو دی لی ئاکنجی بن و لی مینن، و وان نه قییت ژی
بهینه قه گوهاستن).

- و خودایی مهزن ﷺ قه در و بوهایی وی که سی صهبری دکیشیت
دیارکریه:

دهمی دبیریت: ﴿وَلَمَن صَبَرَ وَغَفَرَ إِنَّ ذَٰلِكَ لَمِنْ أَعْمَارٍ﴾ (٤٣) ﴿٤٣﴾
[الشوری: ٤٣]، ئانکو: (و ههچی صهبری بکیشیت و خرابیی
قه شیریت، هندیکه ئهو چهندهیه ئهو ژ کارین موکومه یین مه دحین

خودانی سہرا دھینہ کرن و یین خودیٰ فرمان پی کری، و خیرہ کا مہزن بۆ دانای).
مہزن بۆ دانای).

- خودایی مہزن وَجَّكَ دياركريبه كو ئهو حهژ وان دكهت يين صهبرى دكيشن:

و دبىژيت: ﴿وَاللّٰهُ يُحِبُّ الصّٰبِرِينَ﴾ ﴿١٤٦﴾ [آل عمران: ١٤٦]، ئانكو: (و خودی حهژ وان دكهت يين صهبرى دكيشن).

- ههروهسا فرمانكرنا ب صهبرىشانى و پالڊانا بهرهف وى د قورئانا پىروژدا هاتيه:

دهمى خودایی مہزن وَجَّكَ دبىژيت: ﴿وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصّٰبِرِينَ﴾ ﴿٤٦﴾ [الأنفال: ٤٦]، ئانكو: (صهبرى بکيشن، هندیکه خودییه یی ل گهل وانا یی صهبرى دكيشن).

و خودایی مہزن دبىژيت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصّٰبِرِينَ﴾ ﴿١٥٣﴾ [البقرة: ١٥٣]، ئانكو: (گهلى خودان باوهران، د ههمى کارتن خۆدا هوین داخوازا هاریکارییی ل سهر نهخوشی و موصیبهتان، و ب صهبرا ل سهر هیلانا گونههان، و خۆراگرتنا ل سهر کرنا عیبادهتی، و ب کرنا وى نقيژا دل پی

رحمت دیت، یا کو مروځی ژ کریتی دده ته پاش ژ خودی
بکه. هندی خودی ب هاریکاریا خو یی ل گهل
بیهنفره هان).

هروه سا خودای مه زن دبیثیت: ﴿وَالْعَصْرِ ۝۱ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ۝۲﴾
إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ۝۳﴾
[العصر: ۱-۳].

و دیسان خودای مه زن دبیثیت: ﴿ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَّصُوا
بِالصَّبْرِ وَتَوَّصُوا بِالْمَرْحَمَةِ ۝۱۷﴾ [البلد: ۱۷]، نانکو: (پاشی نهو ل گهل کرنا
ځان خیرین ژیگوتی ژوان بوو یین ئیخلاص د باوهاریا خو ب
خودی کری، و شیرت ب بیهنفره هییا ل سهر گوهداریا خودی و
خو پاشقه لیډانا ژ بی فرمانیا وی ل ئیک و دوو کرین، و
شیرت ب دلوقانیا ل گهل خه لکی ل ئیک و دوو کرین).

و د هه ردو ((صه حیحاندا)) (۳۸) فرموده ده که ژ نه بی سه عید
خودی ﷺ دهیته فه گوهاستن دبیثیت: ((هندهک مروځان ژ
نه نصاریان خواستن ژ پیغه مبهری ﷺ دکر، نه ځجا هه ر ئیک ژوانا
خواستن کری پیغه مبهری ﷺ تشتهک ددا وی هه تا کوچ تشتهک د
دهستاندا نه مای، نه ځجا ده می چ تشتهک د دهستاندا نه مای و

(۳۸) بوځاری (۶۴۷۰)، و موسلم (۱۰۵۳).

هه می کریه خیر گۆت: ((تشتهک دهف من نه مایه ئەز ل هه وه
 قه شیرم داکو نه ده مه هه وه، و هه چیی خو ژ گونه هان بیاریزیت
 خودی دی وی یاریزیت، و هه چیی سه بری بکیشیت خودی دی
 بیهنا وی فره هکهت، و هه چیی بی منهت بیت ژ خه لکی (ئانکو
 خواستنی ژوان نه کهت) دی خودی وی زهنگین کهت، و چ تشتهک
 ژ سه بری به رفره هتر و ب خیرتر ناهیته دان بو هه وه)).

و فهرمووده یه کا دروست ژ پیغه مبه ری ﷺ هاتییه قه گوهاستن
 دبیریت: ((و سه برکیشان پروناهییه (برسقییه)) (۳۹)).

و گه لهک به لگه هاتییه ل سه ر قه در و بوهایی بیهنفره هییا ل سه ر
 نه خوشییا و بیهنفره هییا د جیهادیئا، و بیهنفره هییا ل سه ر
 نه ساخییا، و ل سه ر ژده ستدانا بیهنفره هییا ل سه ر حاکمین
 زۆردار، و بیهنفره هییا ل ده می هه له ژیان (سه دمه) بو مروقی
 چیدبیت، و هه تا دویماهییی ئەقجا ئەم داخوایی ژ خودی دکهین
 کو ئەو بیهنا مه فره هکهت و باوه رییا مه بیاریزیت.

---

(۳۹) موسلم (۲۲۳).

پاشی لوقمان رضی الله عنه تهو تشتین پی شیره تی ل کورپی خو دکهت
بو وی دوویات دکهت:

دهمی دبیرتی: ﴿يَبْنِيْ اَقِمِ الصَّلَاةَ وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَاَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَاَصْبِرْ عَلٰی مَا اَصَابَكَ﴾ پاشی دبیرتی: ﴿اِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُوْر﴾
ئانکو: نهغه ژوان کارانه یین خودی سبحان الله پی فرمان ل مه کری و
دوویاتی ل سهر کرنا وان کری.

و ئیمامی طهبری رضی الله عنه د تفسیرا فان ئایه تاندا دبیرت:
(خودایی مهزن وَعَلَّكَ ل سهر زاری لوقمانی بو کورپی وی دبیرت:
﴿يَبْنِيْ اَقِمِ الصَّلَاةَ﴾ نقیژین خو د سنوورین واندا بکه، ﴿وَاْمُرْ
بِالْمَعْرُوفِ﴾ دبیرت: فرمانی ل خه لکی بکه کو گوهدارییا خودی
بکهن و دویقچوونا فرمانین وی بکهن، ﴿وَاَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾
دبیرت: و خه لکی پاشقه لیده ژ نه گوهداریکرنا خودی و کهفتنا د
گونه هاندا، ﴿وَاَصْبِرْ عَلٰی مَا اَصَابَكَ﴾ دبیرت: و صهبری بکیشه ل
سهر وی یا خه لک ب سهری ته دئینن د ریکا خودیدا دهمی تو
فرمانی ب چاکیی ل وان دکهی، و وان ژ خرابیی پاشقه لیدهی،
و بلا نهغ چهنده ته پاشقه نه بهت و نه شکینیت دهمی نهو قی
چهندي ب سهری ته دئینن ﴿اِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُوْر﴾ دبیرت:
هنديکه نهغ چهندهیه ژ کارین چاکه)).

و ئبن كه شیر (خودی دلوقانییی پی بهت) دبیتیت:

((پاشی دبیتیت: ﴿يَبْنِيْ اَقِمِ الصَّلَاةَ﴾، ئانکو: نقیژان د سنوورین و اندا و د کریارین وی یین فهرزدا و د دهمین و اندا بکه، ﴿وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾ ئانکو: ل دویف هیژ و شیانا خو تو فرمانا ب باشییی و پاشقه لیډانا ژ خرابییی بکه، ﴿وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ﴾ بزانه فرمانکرنا ب باشییی و پاشقه لیډانا ژ خرابییی نه خوشی ل دویفدا دهین، قیجا خودی فرمان ب صهبرکیشانئ کرییه، و گوتنا وی: ﴿إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾ ئانکو: صهبرگرتن ل سهر وان نه خوشییین خه لکی ژ کارین چاکه)).

پاشی لوقمان عليه السلام شیره‌تین خو بو کورئ خو تمام دکهت و
 رېکټن سهره‌ده‌ریکرنئ ل گهل خه‌لکئ و ئاخفتنا ل گهل وان
 نیشا ددهت، و ب هندهک تورهبان (ئادابان) وی په‌روه‌رده
 دکهت:

و دبیرتئ: ﴿وَلَا تُصَعِّرْ خَدَّكَ لِلنَّاسِ﴾ ئانکو: ده‌مئ خه‌لک ل گهل ته
 دئاخفن، به‌رئ خو ژ وان وه‌رنه‌گیره، به‌لکئ روپئ خو بده وان و د
 روپئ واندا بگرنزه، و ستوبئ خو ل وانخوار نه‌که، هندیکه نه‌ف
 چه‌نده‌یه ژ کار و ره‌وشتین وان که‌سانه یین خو مه‌زن دکهن.

وه‌کی خودایئ مه‌زن عليه السلام دبیرت: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ
 وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنِيرٍ﴾ ⑧ ثانی عطفه‌ه لیضلاً عن سبیل الله عليه السلام [الحج: ۸-۹]،
 ئانکو: (و ژ کافران هه‌یه یئ د ئیکانه په‌ریسییا خودئ و
 هه‌لبزارتنا ویدا بو پیفه‌مبه‌رئ وی، و د ئینانه‌خوارا ویدا بو
 قورئانی هه‌فرکییئ ب نه‌حقی دکهت، و ئەو هه‌فرکییئ بی زانین،
 و ئاشکه‌راکرن، و په‌رتووکه‌کئ ژ ده‌ف خودئ کو هیجه‌ت و ده‌لیل
 تیدا هه‌بن دکهت (۸) و ئەو ژ خومه‌زنکرن ستوبئ خو باددهت، و
 روپئ خو ژ حه‌قییئ وه‌ردگیریت؛ دا ئەو به‌رئ خه‌لکئ ژ هاتنا د
 دینی خودیدا وه‌رگیریت (۹).

و ههروهسا دبیتیتى: ﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا﴾ وى پاشقه لیډدهت ژ وى چهنډى کو ئه و ب خو مهزنکرن و دښلندى د ئهردیدا برېقه بچیت؛ ئهقهژى ژبه وى چهنډى چونكى خودایى مهزن گوتیه: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾، ئانکو: خودى ههژ وى كهسى ناکهت ئه و كهسى خو مهزن دکهت و گهلهک ههژ نهفسا خو دکهت، (فخور) ئانکو: ئه و كهسى شانازیى ب خو دبهت ل سهر كهسین دى، و خودایى مهزن گوتیه: ﴿وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا﴾ ﴿٣٧﴾ [الإسراء: ٣٧]، ئانکو: (و تو ب خومهزنکرنه ل هردى برېقه نهچه؛ چونكى تو ب برېقهچوونا خو ل سهر هردى نهشېى هردى بکهلیشى، و تو ب خومهزنکرنى ناگهیه بلندیا چیايان).

- و گهلهک بهلگه ل سهر فرمانکرنا ب خونه مهزنکرن (تواضع) و پالډانا بهرهف وېقه هاتینه:

ژوانا: ئه و ههروودهیا موسلمى^(٤٠) ژ عیازى کورې حماری ﷺ قهگوهاستى، کو دبیتیت پیغه مېهر ﷺ دناڅ مهډا رابووڅه ډاکو تشتهکى بو مه بیتیت و دناڅ وى گوتنا خوډا گوت: ((و هندیکه

---

(٤٠) موسلم (٢١٩٨)، تیپینى: مه پارچهیهکا کورت ژ ئه وى ههروودهیا د صهحیحا موسلمیدا هاتى وهرگرتیه.

خودتییه سروشا(وهحی) بۆ من هنارتی کو هوبن خو مهزنکرنی نهکهن، داکو کهس شانازیی ل سهر کهسی نهکەت و کهس زۆرداریی ل کهسی نهکەت)).

و فەرموودهیهکا دروست ژ پیغه مبهری ﷺ هاتییه قه گوهاستن کو دبیزیت: ((و نینه کهسهک خو مهزن نهکەت ژ بۆ خودی ئیلا خودی دی وی بلندکەت)) (٤١).

و خودایی مهزن وَعَجَلَ گوتیه: ﴿تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعَهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فُسَادًا وَالْعِقبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾ [القصر: ٨٣]، ئانکو: (ئهو مالا ئاخره تییه ئهم خوشیا وی ددهینه وان یتن خۆمهزنکرنا د عهریدا و خرابکاری نهقیّت، و دویماهییا باش -کو بهحهشته- بۆ وییه یی خو ژ عهزبا خودی دپاریزیت و گوهدارییا وی دکەت، و خو ژ چهپامی ددهته پاش).

- و ههروهسا گهلهک بهلگه ل سهر گونهها خۆمهزنکرنی و چهشخۆکرنا زیده و شانازی بخۆبرنی (فهخری) هاتینه:

ژوانا: گوتنا خودایی مهزن: ﴿سَأَصْرِفُ عَنْ آيَتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ﴾ [الأعراف: ١٤٦]، ئانکو: (ئهر دی دلین وان کهسان ژ

تیگه‌هشتنا ئایه‌تین مه‌زنی و شریعه‌تی خو وه‌رگیرم یین خو دسه‌ر
گوه‌داریا منرا دبینن).

و ئیمامی موسلم^(۴۲) د صه‌حیحا خو‌دا ژ عه‌بدو‌ل‌لایئ کورئ
مه‌سعودی رضی‌الله‌عنه قه‌دگو‌ه‌یزیت دبیتیت: ((ئهو کهسه ناچیته به‌حه‌شتی
یئ کو زه‌ره‌کا بچوبکا خو‌مه‌زنکرنی ژی د دلی ویدا هه‌بیت))
زه‌لامه‌کی گوت: هندیکه زه‌لامه‌ه‌ژ هندی دکه‌ت کو جلکئ وی
یئ باش بیت و نه‌عالا وی یا باش بیت (ئانکو: دلاو بن)، وی
گوتئ: ((هندیکه خودییه یئ جوانه‌ه‌ژ جوانیی دکه‌ت، و
خو‌مه‌زنکرن دژایه‌تیا حه‌قییه و ترانه‌پیکرنا خه‌لکیه)).

و ب دروستی ژ پیغه‌مبه‌ری صلی‌الله‌عنه هاتییه قه‌گوهاستن کو
دبیتیت: ((خودی نا سه‌حکه‌ته وی کهسی ده‌لنگین جلکین خو
دریژدکه‌ت وه‌ک خو‌مه‌زنکرن))^(۴۳).

و دیسان ب دروستی هه‌ر ژ وی صلی‌الله‌عنه هاتییه قه‌گوهاستن کو
گوتییه: ((ده‌مه‌کی کو زه‌لامه‌کی ده‌لنگین جلکین خو دریژکربوون
قیجا ئهو ژبه‌ر هندی د ئه‌ردیدا هاته‌ه‌سفکرن، قیجا ئهو یئ د
ئه‌ردیدا دچیته خواری هه‌تا رۆژا قیامه‌تی))^(۴۴).

---

(۴۲) موسلم (۹۱).

(۴۳) بوخاری (۵۷۸۳).

(۴۴) بوخاری (۵۷۹۰).

ديسان فەرموودەيەکا دی ژى ب دروستى ژ وی ﷺ هاتییه
 قەگوهاستن کو دبیریت: ((دەمەکی کو زەلامەک بریتە دچوو و
 جلکەکی لاو دبەربوو و گەلەک یی ب خو داخبار بوو، ئەقجا خودی
 ئەو د ئەردیدا برە خوار؛ و ئەو دی تیدا چیتەخوار هەتا رۆژا
 قیامەتی)) (٤٥).

پاشی لوقمان شیرەتی بەردەوام دکەت و دبیریت:
 ﴿وَأَقْصِدْ فِي مَشْيِكَ﴾، ئانکو خو مەزن نەکە د ریتەچوونا خودا ئەگەر
 تو بریتەچووی، خو مەزن نەکە و لەزی ژى نەکە، بەلکی د
 ریتەچوونا خودا یی ناخنجی بە، داکو ریتەچوونا تە یا ناخنجی بیت
 دناقبەرا هیدیاتى و لەزکرنیدا، نەکو ب بەز بریتەبچی و خو مەزن
 کەى، نەکو ژى هیدی بریتەبچی وەکی ریتەچوونا نەساخان.

و ئەقە هەروەکی خودی ﷺ هوسا گۆتى: ﴿وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى
 الْأَرْضِ هَوْنًا﴾ [الفرقان: ٦٣]، ئانکو: (بەنیین خودی یین چاک رحەت ل
 سەر عەردی بریتەدچن و خو مەزن ناکەن).

و ب هەمان شیوە رێکا ئاخفتنی ژى ل گەل خەلکی نیشاددەت و
 فەرمانی لی دکەت و دبیریتی:

---

(٤٥) بوخارى (٥٧٨٩)، و موسلم (٢٠٨٨).

﴿وَأَغْضَضْ مِنْ صَوْتِكَ﴾، ئانكو دهنگی خو کیم بکه و ناقنجی بکه.

ئهفه ژى ژبه ر هندی چونكى خودایى مهزن دبیثیت: ﴿إِنَّ أَنْكَرَ الْأَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ﴾، ئانكو ئه گهر د دهنگ بلندکرنیدا خیرهک ههبا نه دهاته تایبه تکرن بو کهری، بهلکی دهنگی کهری نه خوشترین دهنگه و خرابترین دهنگه و کریتترین دهنگه، و نه ژ رهوشتی مروقیین چاکه و خودان ریزه کو وه کهه قییا کهری بکهت - ئهم خو ب خودی د پاریزین-.

و ل دویماهییی ئەقە کومەکا وان مفايانە ئەوین هاتینە
وهرگرتن ژ قی شیرەتا لوقمانی بو کۆری وی:

یا ئیککی: دیارکرنا وی چەندی کو خودی ﷻ خودانی قەدر و
بوهایە، و هندی نعمەتەکا مە هە ی ژ وی یا گەهشتییە مە، ئەقجا
نعمەت و سوپاسی بو وینە و قەدر و بوها بو وییە، و مەدح و
ستایشین باش هەر بو وینە.

ئەقجا یی حکیم بیت خودی ئەو حکمەتە یا دایی، و یی زانا بیت
خودی ئەو زانیە یا دایی، و ئەف چەندە یا ژ گوتنا خودایی مەزن
هاتیە وهرگرتن دەمی دبیریت: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ﴾ [لقمان: ۱۲]

و هەروەسا هەدەک ئایەتین دی ژی هەنە دبنە بەلگە ل سەر قی
چەندی وەکی وی گوتنا خودایی مەزن: ﴿يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ﴾
﴿البقرة: ۲۶۹﴾، ئانکو: (خودی حکمەتی ددەتە وی یی وی بقییت)، و
گوتنا ویا دی: ﴿وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ
تَعْلَمُ﴾ [النساء: ۱۱۳]، ئانکو: (و خودی قورئان و ئەو سوننەتا وی
ئاشکەرا بکەت بو تە هەنارتییە و بەری تە دا زانینا وی تشتی یی
تە بەری نە دزانی).

و وهکی گوتنا موسای عليه السلام بو خضری: ﴿هَلْ أَتَيْتُكَ عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَ مِمَّا
عُلِّمْتَ رُشْدًا﴾ [الكهف: ٦٦]، ئانکو: (ئهری ئەز ل دویش ته بهیم داکو
تو وی تشتی نیشا من بدهی یی خودی نیشا ته دای؟).

ئەقجا یا ل سەر هەر زانایهکی، و هەر خودان میشکهکی، و هەر
حه کیمهکی، پیدقییه قی چەندی بزانی و بزانیتهو نهمهتا ل
دهف وی هه ی خودی یا دایه وی.

وهکی خودایی مهزن دیتریت: ﴿وَمَا بِكُمْ مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ﴾ [النحل: ٥٣]،
ئانکو: (و هەر نهمهتهکا ههوه هه ی ژدهف خودییه).

یا دووی: ئەرکه ل سەر مه کو ئەم سوپاسییا خودی بکهین ل سەر
نهمهتین وی و ئەو خیرا ژ وی گههشتیه مه و باشیا وی.

یا سییی: پهسنکرنا وی کهسی کو مههم ژی وەرگرتنا ئاخفتنا
وییه، داکو دهمی تو ئاخفتنهکا وی دیتری بهیته وەرگرتن ل دهف
وەرگری، و ئەفه یا ژ پهسنا خودایی مهزن ل سەر لوقمانی هاتییه
وەرگرتن دهمی دیتریت: ﴿وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ﴾ [لقمان: ١٢].

یا چواری: یا سوننه تئوه کو باب کورئ خو شیرهت بکهت؛ و
 تئفه ژبه ر هندی ده می خودایی مه زن دبیریت: ﴿وَإِذْ قَالَ لُقْمَنُ لِابْنِهِ
 وَهُوَ يَعِظُهُ﴾ [لقمان: ۱۳]، و گه لهک به لگه یین دی ژ ی ل سهر قئ
 چه ندی هه نه:

ژوانا: گو تننا نوحی ﷺ بو کورئ وی: ﴿يَبْنِيَّ اَرْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ
 الْكَافِرِينَ﴾ [هود: ۴۲]، ئانکو: (ئهی کورئ من ل گهل مه سیاربه و
 نه به ژ وانا یین کوفر ب خودی کری).

و ههروه سا گو تننا یه عقوبی ﷺ بو کورین وی: ﴿يَبْنِيَّ إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَى
 لَكُمْ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ۱۳۲]،
 ئانکو: (خودی ئیسلام بو هه وه هه لبرارت کو دینی هه وه بیت تئفجا
 نه مرن ئیلا هوین موسلمان بن).

ههروه سا وه سیه تا پیغه مبه ری خودی ﷺ بو کچا وی فاطیمایی
 ده می هه ست ب نیزیکبونا مرنا خو کری:
 بوخاری و مسلم فه رموده یه کی ژ دهیکا موسلمانان عایشایی -
 خودی ژئ رازی بیت- فه دگو هیزن دبیریت: ((ئهم هه قزینین
 پیغه مبه ری ﷺ هه می ل دهف وی بووین و کهس ژ مه نه چووبوو،
 پاشی فاطیما -خودی ژئ رازی بیت- هات و ب ریشه دهات تئز
 ب خودی که مه ریشه چوونا وی چ ژ یا پیغه مبه ری ﷺ یا

جودانه‌بوو، ئەقجا دەمى وى ئەو دیتی بخیرھاتنا وى کر و
گوتى: ((بخیرھاتی کچا من))، پاشى دانا برەخ خوڤه پاشى ل
نیزیک گوھى وى بو وى نہینیهک گوت و فاطیمایى گەلەک کره
گرى، دەمى وى ئەو وەسا دیتی جارەکا دی ل نیزیکى گوھى وى
تشتەک بو گوت و وى کره کەنى، ئەقجا من ژناف ژنکین
پێغەمبەرى ﷺ گوتە وى پێغەمبەرى خودى ﷺ تو ژناف مە
ژێگرتى داکو نہینیهکى بو تە بێژیت پاشى تو دکەیه گرى، دەمى
کو پێغەمبەر ژناف مە رابووى، من پسپار ژ وى کر کا وى چ
نہینى بو وى گوت، وى گوت: ئەز نہینیا پێغەمبەرى ﷺ ئاشکرا
ناکەم، دەمى کو پێغەمبەر ﷺ مری من گوتە وى: ما تو هیشتا
وى چەندى بو من نابێژى؟ وى گوت: نوکە بەلى، پاشى وى گوتە
من: دەمى کو پێغەمبەرى ﷺ جارا ئیکى نہینى بو من گوتى گوتە
من کو جبریل علیہ السلام ھەر سأل جارەکى دەیت ئەز و ئەو پیکشە
قورئانى دھوبین، ئەف سألە ئەو دوو جارا هات و ئەزى دبینم
مرنا من (ئەجەلى من) یا نیزیک بووى، ئەقجا تو تەقوا خودى
بکە، و صەبرى بکیشە، چونکى ئەز چێترین کەسى تەمە ژ یین
بەرى تە بو تە مايم، وى گوت: ئەقجا من کره گرى وەکى تە
دیتی، پاشى دەمى وى ئەز وەسا دیتیم جارەکا دی نہینیهک بو
من گوت و گوت: ((ئەى فاطیما، ئەرى ما تو رازى نابى تو ببیە

مهزنا ژننن موسلمانان يان مهزنا ژننن قى
 ئوممه تى؟ (٤٦). (ئانكو مزگينى دايتى كو ئهو دى بيته مهزنا
 ژننن موسلمانان)

يا پينجى: ديار كرنا مه ترسييا هه قشك چىكرنى، و ئهو
 زوردارييه كا (زولمه كا) گه له ك مهزنه.

يا شه شى: وهسيه تا ب دهيك و بابان و پيشئيخستنا دهيكى ژبه ر
 ئه وى زه حمه تا وى پتر برى، و ئهو زه حمه ت و ره نجا وان
 پيكفه كيشاى بو خودان كرنا زاروكى خو، و پيشكيش كرنا
 سوپاسيى بو وانان.

و مه گه له ك به لگه ژ قورئان و سوننه تى ل سه ر قى چه ندى
 ئينان:

خودايتى مه زن دبى ژيت: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا
 وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمَلُهُ وَفَصَّلُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً
 قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا
 تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ [الأحقاف: ١٥].

(٤٦) بوخارى (ل گه ل فتح ٧٩/١١)، و موسلم (ل گه ل نه وه وى ٥/١٦).

و خودایى مهزن دبىژیت: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا إِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ [العنكبوت: ٨].

ههروهسا خودایى مهزن دبىژیت: ﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفَصَلَّهُ فِي عَمَامٍ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَا دَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ﴾ [لقمان: ١٤]

ئهفجا خودایى مهزن ﷺ دقئ ئایهتیدا فهرمانئ ل مه دکهت کو سوپاسییا وی بکهین و سوپاسییا دهیک و بابئین خو بکهین.

و خودایى مهزن پهسنا هندهک ژ پیغهمبهراڼ (سلاقیڼ خودئ ل سهر وان بن) کر ژبهړ چاکیا وان ل گهل دهیک و بابئین وان:

خودایى مهزن ﷺ دهربارهى پیغهمبهرى خو (یهحیایى کورى زهکهریای) ﷺ دبىژیت: ﴿وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا﴾ [١٤]

﴿[مریم: ١٤]، ئانکو: (و ئهو بو دهیابئین خو یى باش بو و وی گوهدارییا وان دکر، و وی خو ژ عیبادهتئ خودئ و گوهدانا دهیابئین خو مهزتر لئ نه دکر، و بئ فهرمانییا خودئ و یا دهیابئین خو نه دکر).﴾

و ئهغه پیغهمبهرى خودئ عیسیاه ﷺ دهمئ ئهو د پیچکیدا دئاخفیت: ﴿قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ ءَاتَنِي الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ۖ وَجَعَلَنِي

مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصِنِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾ وَبِرَّأِ
 بَوَالِدَيْ وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾ ﴿مریم: ۳۰-۳۲﴾، ئانکو: (گوت:
 هندی ئەزم ئەز بەنبیی خودیمه، وی فهрман یا دای په‌رتووکی
 بده‌ته من، و وی ئەزی کریمه پیغه‌مبه‌ر (۳۰) و وی ئەزی کریمه
 خودان خیر و مفایه‌کی مه‌زن ل هەر جهه‌کی ئەز لی بم، و وی
 شیره‌ت ب کرنا نغیژی و دانا زه‌کاتی ل من کریمه هندی ئەز یی
 زبندی بم (۳۱) و ئەز بو دهیکا من یی باش کریم، و ئەز نه‌کریمه
 مروقه‌کی خۆمه‌زنکه‌ر و خراب، یی نه‌گوهدار بو خودی (۳۲).

یا هفتی: دیارکرنا وی چه‌ندی کو ماوی شیردانی دوو سالن، و
 پشتی قان دوو سالان شیردان ل سه‌ر زاروکی ناهیتته‌ چه‌رامکرن
 (ئانکو دروسته‌ ئەو پشتی هینگی ژی شیری دهیکا خو بخوت).

هنده‌ک زانایان ژ قی ئایه‌تی وه‌رگرییه: ﴿وَفَصَّلَهُ فِي عَامَيْنِ
 ۱۴﴾ [لقمان: ۱۴].

و گوتنا وی: ﴿وَحَمَلَهُ وَفَصَّلَهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾ [الأحقاف: ۱۵].

يا ههشتی: چاکیا ل گهل دهیک و بابین کافر، و ههقالینیا وان
ب باشی د دنیایدا، خو ههکه د ههفیشک چیکهر (مشرک) ژی
بن.

ژبهه گوتنا خودایی مهزن دهمی دبیریت: ﴿وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ
تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا
مَعْرُوفًا﴾ [لقمان: ۱۵].

ژبلی دهمی کو ئه و عهیالی خو بهرهف کوفری بهن و بو دینهکی دی
گازی بکهن.

خودایی مهزن دبیریت: ﴿لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقْتُلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ
يُخْرِجُوكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٨﴾ إِنَّمَا
يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم مِّنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَنْ
تَوَلَّوْهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩﴾﴾ [الممتحنة: ۸-۹]، ئانکو: (خودی
ههوه - گهلی خودان باوه-ران- ژوان کافران پاشقه نابته یین شهری
ههوه سهرا دینی نهکری، و هوین ژ واری ههوه دهرنه ئیخستین کو
هوین باشیی ل گهل وان بکهن، و کو هوین ب قهنجی دادیی ل
گهل بکهن. هندی خودییه ههز ژ وان دکته یین د گوتن و کریارین
خودا دادیی دکهن (۸) ههما خودی ههوه ژ وان پاشقه دبهته یین
شهری ههوه سهرا دینی کری و هوین ژ واری ههوه دهرنه ئیخستین، و

ھاریکاریا کافران ل سەر دەرئێخستنا ھەوہ کری کو ھوبن
دوستینی و پشتەقانییا وان بکەن، و ھەچی و وان دژی خودان
باوەران بۆ خۆ بکەتە دوست و ھوگر، ئەو ئەون یێن زۆرداری ل خۆ
کری، و ژ توخوبیێن خودی دەرکەفتین (٩).

بۆخاری و موسلم^(٤٧) فەرموودەکی ژ ئەسمایا کچا ئەبوەکری -
خودی ژ ھەردوووان رازی بیت- قەدگوھێزن، دبێژیت: د سەردەمی
پەیمانان ل گەل قورەشیاندا دەمی موسلمانان پەیمان ل گەل وان
گرێدای دەیکا من ل گەل کورێ خۆ ھاتنە مەدینی، ئەقجا من
داخواز ژ پیغەمبەری کر کو فەتوایەکی بۆ من بەدەت و من گوتی:
دەیکا من یا ھاتی و ئەو ھەز دکەت ئەز بچمە دەف وئ وەکی
دەیک و کچ ئەری ئەز بچمە دەف؟ وی گوت: ((بەلێ ھەرە
دەف)).

یا نەھی: دیارکرن وئ چەندی کو گوھداربکرن دقیت د چاکیی و
باشیی و خیریدا بیت، و نابیت مروّف گوھی خۆ بەدەتە وی کەسی
فەرمانی ب گونەھەکی یان دروستکرن ھەقشکان بۆ خودی ل
مروّفی دکەت، و چەندین بەلگە ل سەر قی چەندی ھەنە:

---

(٤٧) بوخاری (الفتح ٢٣٣/٥)، و موسلم (٤١/٣).

بوخاری و موسلم^(۴۸) فرموده‌یه‌کی ژ علی رضی الله عنه فه‌دگوه‌یژن کو پیغه‌مبه‌ری صلی الله علیه و آله له‌شکه‌ره‌ک ئاماده‌کر و که‌سه‌ک کره سه‌رکرده‌یی وانا، ئه‌قجا ئه‌وی که‌سی گوته له‌شکه‌ری هه‌رنه د ئاگریدا: ئه‌قجا هنده‌ک ژوان دقیا بچنه تیدا و هنده‌کین دی گوته: ئه‌م ژئ په‌قین و ئه‌ف چه‌نده بو پیغه‌مبه‌ری صلی الله علیه و آله گوته ئه‌قجا وی گوته ئه‌وان ئه‌وین دقیا بچنه د ئاگریدا: ((ئه‌گه‌ر ئه‌و چووبانه تیدا دا تیدا مین هه‌تا رۆژا قیامه‌تی)) و گوته یین دی: ((گوهداریکرن نابیت د گونده‌یدا بیت، هندیکه گوهداریکرنه دقیت د خیر و باشییدا بیت))^(۴۹).

ئه‌فه ژئ هنده‌ک به‌لگه‌ییین دینه کو نابیت مروّف د کوفری و گونده‌یی و بیدعی و سه‌رداچوونیدا چاقلیکرنا بابی خو بکه‌ت:

---

(۴۸) بوخاری (گه‌ل الفتح ۲۲۳/۱۳)، و موسلم (۱۸۴۰).

(۴۹) و فرموده‌یه‌کا دروست وه‌کی د سه‌حیحا بوخاریدا هاتی (۱۲۱/۱۳) و ژ ئبن عومه‌ری رضی الله عنه فه‌گوهاستی دبیتیت: ((گوهداریکرن ئه‌رکه‌ل سه‌ر مروّفی موسلمان ئه‌گه‌ر چ هه‌ژئ بکه‌ت یان هه‌ژئ نه‌که‌ت ئه‌گه‌ر فه‌رمان ل وی نه‌هاتبیته‌کرن ب گونده‌یی، ئه‌قجا ئه‌گه‌ر فه‌رمان ل وی هاته‌کرن ب گونده‌یی و خرابیی نابیت گوهدارییا وی به‌یته‌کرن)). هه‌روه‌سا خودایی مه‌زن دبیتیت: ﴿وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تَطْعَمَنْ أَغْفَلًا قَلْبُهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا﴾ [الكهف: ۲۸]، ئانکو: (و تو -ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر- گوهدارییا وی نه‌که‌ی مه‌ ژ زکری خو بی ئاگه‌ه کری، و وی دلچوونین خو ب سه‌ر گوهدارییا خودایی خو ئیخستین، و مه‌سه‌لا وی د هه‌می کاری ویدا بوویه زه‌عیبوون و تیچوون).

چونکی نهف چاقلیکرنا کوره ریکا نههلی کوفری و سهرداچوونییه.

خودایی مهزن و عَجَل دبیثیت: ﴿إِنَّهُمْ أَلَفُوا أَبَاءَهُمْ ضَالِّينَ ﴿٦٩﴾ فَهُمْ عَلَىٰ آثَرِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾﴾ [الصافات: ۶۹-۷۰]، ئانکو: (هندی نهون وان بابین خو ل سهر کوفری و سهرداچوونی دیتبوون (۶۹) قیجا وان بلهز دویثکهفتنا وان کر (۷۰)).

و دیسان خودایی مهزن و عَجَل دبیثیت: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا أَلْفَيْنَا عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا أُولَٰئِكَ كَانَ ءَابَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧٠﴾﴾ [البقرة: ۱۷۰]، ئانکو: (و ههر جارهکا خودان باوهران ب شیرهتکاریقه گوته سهرداچوویان: دویثچوونا وی بکهن یا خودی ئینایه خواری ژ قورئانی و رینیشاندانی، نهو دی رژدیوی ل سهر چاقلیکرنا پیشییین خو یین بوتپهریس کهن و بیژن: نهو دویثکهفتنا وی دکهین یا مه باب و باپیرین خو ل سهر دیتین، نهوی نهو دویثکهفتنا بابین خو دکهن نهگهر خو نهو چ ژ خودی نهزانن ژی، و د راستیییدا نهگههن ژی).

و ههروهسا خودایی مهزن دبیثیت: ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ ءَابَاءَنَا أُولَٰئِكَ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ إِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٢١﴾﴾ [لقمان: ۲۱]، ئانکو: (و نهگهر بو وان هاته گوتن:

دویښکهفتنا وی بکهن یا خودی بو پیغهمبهری خو ئینایه خواری،
 نهو دی بیژن: نه د دی دویښکهفتنا وی کهین یا مه بابین خو ل
 سهر دیتین ژ هه‌فیشک چی‌کرنی و بوتپه‌ریسیی، نه‌ری نهو دی
 وی کهن، نه‌گهر خو شه‌یتانی ب خه‌ملاندنا خرابییین وان ل بهر
 وان و ب کوفرا ب خودی وان بو ئاگری جه‌هنه‌می یی هه‌لکری ژ
 گازی بکهت؟).

و خودایی مه‌زن **وَعَلَّكَ دَبِيْثَتٍ**: ﴿اَمْ اَتَيْنَهُمُ كِتٰبًا مِّنْ قَبْلِهٖ فَهُم بِهٖ
 مُّسْتَمْسِكُوْنَ ﴿٢١﴾ بَلْ قَالُوْۤا اِنَّا وَجَدْنَا اٰبَاءَنَا عَلٰی اُمَّةٍ وَّاِنَّا عَلٰی اَثَرِهِمْ
 مُّهْتَدُوْنَ ﴿٢٢﴾ وَكَذٰلِكَ مَا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِيْ قَرْيَةٍ مِّنْ نَّذِيْرٍ اِلَّا قَال مُّتْرَفُوْهَا اِنَّا وَجَدْنَا
 اٰبَاءَنَا عَلٰی اُمَّةٍ وَّاِنَّا عَلٰی اَثَرِهِمْ مُّقْتَدُوْنَ ﴿٢٣﴾﴾ [الزخرف: ٢١-٢٣]،
 ئانکو: (نه‌ری ل ده‌می ئا‌فراندنا فریشته‌یان نهو د ئاماده‌بوون، یان
 به‌ری قی‌ قورئانا مه‌ ئینایه خواری مه‌ په‌رتووکه‌ک دابوو وان، دا
 نهو بیژن: نه د دی ل دویښ چین، و وی بو خو کهینه هی‌جه‌ت؟
 (٢١) نه‌خیر، هه‌ما گو‌تتا وان نهو بوو وان گو‌ت: مه‌ بابین خو ل
 سهر دینه‌ک و ری‌بازه‌کی دیتینه، و هه‌ما نه‌م دی ل شوین پی‌یین
 وان چین، و چا‌ف ل وان کهین (٢٢) و بقی ره‌نگی به‌ری ته‌ -نه‌ی
 پی‌غهمبه‌ر- مه‌ پی‌غهمبه‌ره‌ک ل گو‌نده‌کی نه‌هنارتیه وان ژ عه‌زابه
 مه‌ بترسینیت، نه‌گهر خه‌لکی وی گو‌ندی ژ سهر و گرگران یین کو

زەنگىنىيى ئەو ھېرکرىن نەگۆتەيت: مە بابىن خۆ ل سەر دىنەكى
دەيتىنە، و ئەم دى ل سەر رېتازا وان چىن (۲۳).

يا دەھى: پىگىرىكرن و پابەندبوون ب چوونا ل سەر رېكا مروقتىن
چاك و خودان خىر.

يا يازدى: بىرئىنانا ب ئاخەتتى، و زقپىنى و قەگەپىانى بۆ دەف
خودى، وەكى خودايى مەزن دىتەيت: ﴿إِلَىٰ مَرْجِعُكُمْ﴾،
ئانكو: (زقپنا ھەو ھەو دەف منە).

يا دوازدى: فېركنا زارۆكان و عەيالى ب ھندى كو خودى وَعَلَىٰ
چاقدىرىيا وان دكەت و يى وان دىنىت و يى ب وان و كارى وان
ئاگەھە، و ئەو دى وان ل دويق كارى وان جزاكەت.

يا سىزدى: دياركرنا مەزناھىيا نقيژى ل دەف خودى، و مەزناھىيا
فەرمانكرنا ب باشىيى و پاشقەلیدانا ژ خرابىيى ل دەف خودى، و
بىھنفرەھىيا ل سەر نەخوشىيان.

يا چاردی: پەروەردەکرنا ل دەمی دانوستاندن ل گەل خەلکی و
 وەرنەگیرانا رویی خو ژ وانا، و پەروەردەکرنا د رېښەچوونیدا و
 پاشقەلیدانا ژ خۆمەزنکرنی و گەلەک داخباربوونی بخۆ (فەخری).

يا پازدی: د قان ئایەتانداندا نیشانا حەژتیکرنا خودی بو وان کەسان
 هەیه یین ئەقان فەرمانین وی بجه دئینن و ئەقە ژ وی تیگەهی
 بەروفاژی یی گوتنا خودی وَعَلَّكَ دەیتە وەرگرتن دەمی دبیتیت: ﴿إِنَّ
 اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ﴾ [لقمان: ۱۸].

و ل سەر قی بابەتی گەلەک بەلگە یین هەین وەکی کو خودایی
 مەزن وَعَلَّكَ دبیتیت: ﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ﴾ [آل عمران: ۱۴۶]، ئانکو: (و
 خودی حەژ مروقین بپەنفرەه دکەت)، ﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ [آل
 عمران: ۱۳۴]، ئانکو: (و خودی حەژ مروقین چاک دکەت).

يا شازدی: دیارکرنا رەوشتی رېښەچوونا د ریکاندا.

يا هەقدی: دیارکرنا رەوشتی ئاخفتنی ل گەل خەلکی، و باشیا
 وی چەندی دەمی مروق دەنگی خو کیم دکەت ب شیوەیهکی کو
 ئەوی گوهی خو ددەتی چ نەخوشییی بو خو ژێ نەبینیت.

یا ههژدی: دروستیا وی چەندی کو تو نموونهیان ل سەر کەران و
تشتین هوسا بینی داکو ساخلهتین وان یین کریت دیاربکهی، بو
نموونه کریتترین دەنگ دیاربکهی، و پیغه مبهری خودی ﷺ
دیژت: ((مه نموونه یین کریت و خراب نین)).

یا نوزدی: دروسته مروڤ بهحسی سهرهاتی و شیرەتین بهری
بکهت داکو مفا ژێ بهیته وەرگرتن.

یا بیستی: دیارکنا قەدر و بوهایێ لوقمانی خودی دلوقانیی پی
ببەت و خودی ژێ رازی بیت.

یا بیست و ئیکی: دیارکنا چەند ناڤین خودی یین پیروژ وهکی
(الغني)، (الحميد)، (اللطيف)، و(الخبير).

ئەقە هەندەک ژوان مفاiane، و هەندەک مفايین دی ژێ هەنە کو بل
ڤیری دەست نەدا ئەم بهحسی وان بکهین.

و ئەڤ مفايین هەنێ ژ قەنجییین خودییه ﷺ، پاشی ژ بهرهکەتا
ئەڤی پەرتووکا پیروژه، وهکی خودایی مەزن وەسفا وی کری و
گوتهی: ﴿وَهَذَا ذِكْرُ مُبَارَكٍ أَنْزَلْنَاهُ﴾ [الأنبياء: ٥٠]، ئانکو: (و ئەڤ

قورئانه يه يا خودی بۆ پیغمبه ری خو ﷺ ئینایه خواری، بیرئینانه کا
 پیروژه بۆ وی یی بیرا خو پی بینته قه)، و ههروه سا گوئییه: ﴿
 كَتَبَ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ مُبْرَكًا لِّذَّبَّرُوْا۟ اٰیٰتِهٖۤ﴾ [ص: ۲۹]، ئانکو: (و ئەف وه حیا
 بۆ ته -ئە ی پیغمبه ر- هاتی کیتابه کا پیروژه مه بۆ ته
 ئینایه خواری؛ دا ئەو هزرین خو د ئایه تین ویدا بکه ن، و دا کاری
 ب هیدایه تا وی بکه ن، و دا خودانین عه قلین دروست وی ل بیرا
 خو بینن یا خودی فه رمان پی ل وان کری).

و ل دویمایی ئه م داخوای ژ خودی دکهین کو مفای پی
بگههینته مه، و مه ب پهرتووکا پیروزا خوشتقی قورئانا پیروژ
بلند بکته، و بکته دیدهقان بو مه نه ل سهر مه، و ل روژا
قیامهتی شهفاعهتی بو مه بکته.

ههروهسا داخوای ژ خودی دکه م کو ب رهحما خو مه ژ بهندهیین
خو یین چاک بههژمیریت، و مه بکته ژوان کهسان یین نعمهتا
خو ل گهل کری ژ پیغهمبهران و راستگوبان و شهیدان و چاکان،
چ خوش ههقالینییه ل گهل وان.

و ههر خهلهتییهکا د قی پهرتووکیدا ههبت ژ نهفسا من و
شهیتانییه، و خودی و پیغهمبهری وی ﷺ ژ قی چهندی د بهریئن،
و ئهز داخوای تهوبی و ژئیرنا گونههان ژ خودی دکه م.

ئهفه، و سهلهوات و سلاقیین پر بوها ل سهر پیغهمبهری مه
موحه ممه دی بن، و سوپاس بو خودایی ئیکانه.

نقیسه ر

أبو عبدالله

مصطفى العدوي

ناقه پروک

ل	بابهت
۲	پیشه کيا وه رگيری
۴	پیشه کيا نفيسه ری
۹	شیره تا لوقمانی بو کوړی وی وه کی د قورئانا پیروژدا هاتی
۱۰	شروقه کرنا وی
۱۳	سه بارهت لوقمانی
۱۶	دهستپیکرنا شیره تی
۳۰	شیرهت و مفایین وی
۳۱	هشیارکرنا ژ شرکی (دروستکرنا ههپشکان بو خودی)
۳۹	وهسیه تا ب دهیک و بابان
۴۵	وهسیه تا ب دهیکی
۵۲	ئه گهری هاتنه خوارا ئایه تا ۱۴ ژ سورهت لقمان
۶۲	کرنا نفیژئی
۶۶	فه رمانکرنا ب باشیئی و پاشقه لیډانا ژ خرابیئی
۷۴	بیهنفره هی (صه برکیشان)
۸۳	توره یی ئاخفتنی ل گهل خه لکی
۸۷	توره یی ب ریثقه چوونی
۸۹	ئه و مفایین ژ شیره تا لوقمانی دهینه وه رگرتن
۱۰۵	دویماهیک

